

GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
ODBOR LEGISLATÍVY, STRATÉGIE a ÚSTAVNÉHO PRÁVA
oddelenie stratégie a analytických činností
ŠTÚROVA UL. 2, 812 85 BRATISLAVA 1

Gsa/4 1/22/1000 – 12

Bratislava, 18. februára 2023

Opatrenie

Generálny prokurátor Slovenskej republiky vo veci stanoviska (pokynu) z 9. septembra 1994 sp. zn. III Spr 195/1994 k výkladu a aplikácii nových trestných kódexov z roku 1994 a zákona Národnej rady Slovenskej republiky o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti a o zmenách niektorých ďalších zákonov, takto

rozhodol:

Podľa § 10 ods. 2 zákona číslo 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 153/2001 Z. z.“)

sa zrušuje

písomné stanovisko (písomný pokyn) z 9. septembra 1994 sp. zn. III Spr 195/1994 k výkladu a aplikácii nových trestných kódexov z roku 1994 a zákona Národnej rady Slovenskej republiky o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti a o zmenách niektorých ďalších zákonov a jeho záväznosť pre prokurátorov, právnych čakaťelov prokuratúry a asistentov prokurátorov na účely aplikačnej praxe.

Opatrenie neobsahuje odôvodnenie, pretože zákon č. 153/2001 Z. z. výslovne neustanovuje túto časť rozhodnutia ako obligatórnu (ide o rozhodnutie technicko-organizačnej povahy podľa § 10 ods. 18 Trestného poriadku per analogiam).

Opatrenie má charakter konštitutívneho individuálneho právneho aktu s účinkami ex nunc.

Dr. h. c. JUDr. Maroš Žilinka, PhD.
generálny prokurátor Slovenskej republiky

12.1

Generálna prokuratúra
Slovenskej republiky

III Spr 195/94

Bratislava 9. septembra 1994

**Všetkým
krajským, okresným
a im na roveň postaveným prokurátorom
v Slovenskej republike**

Vec: Novely trestných kódexov z roku 1994 a zákon NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov - pokyn k výkladu a aplikácii nových právnych noriem

Národná rada Slovenskej republiky dňa 18. augusta 1994 prijala zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon a zákon o priestupkoch (ďalej len novela Trestného zákona), ako aj zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Trestný poriadok (ďalej len novela Trestného poriadku).

Novely trestných kódexov priniesli celý rad dôležitých zmien a doplnkov v trestnom práve hmotnom i procesnom. Ide o skutkové podstaty nových trestných činov, rozšírenie možnosti pre ukládanie peňažného trestu, nové pravidlá pre vymedzenie jednotlivých druhov škôd, výšky prospechu, hodnoty vecí i rozsahu činu a rozšírenie okruhu okolností vylučujúcich nebezpečnosť (a protiprávnosť) činu pre spoločnosť. V trestnom práve procesnom je to zase celý rad zmien, ktoré by mali viesť k zjednodušeniu, odformalizovaniu a zrýchleniu trestného konania (odbúranie vyhľadávania, zapojenie policajných orgánov do preverovania a prípravného konania, zavedenie povinnosti orgánov činných v trestnom konaní zisťovať skutkový stav vecí namiesto skutočného stavu, zmena vecnej príslušnosti súdov, zavedenie zjednodušeného uznesenia, návrat

k trestnému rozkazu, podmiennečné zastavenie trestného stíhania a i.).

Mnoho zmien v oboch novelách bolo vyvolaných potrebou zdokonaľiť systém právnych prostriedkov proti organizovanému zločinu a proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti, ktorý mal byť pôvodne obsiahnutý v samostatnom zákone NR SR o boji proti organizovanej trestnej činnosti a proti legalizácii z nej pochádzajúcich príjmov. Predpokladané zmeny a doplnky, ktoré sa týkali trestného práva hmotného a procesného, boli napokon zaradené do pripravovaných noviel trestných kódexov. V Trestnom zákone je to predovšetkým nová skutková podstata trestného činu legalizácie príjmov z trestnej činnosti (§ 252), ale aj iné zmeny a doplnky. V Trestnom poriadku je to najmä rozšírenie oznamovacej povinnosti a možnosti požadovať údaje, ktoré sú predmetom bankového tajomstva (§ 8), zavedenie inštitútov zaistenia účtu (§ 79b), zmeny obsahu zásielok (§ 87a), kontrolovanej dodávky (§ 88a), agenta (§ 88b), zavedenie osobitného režimu na ochranu svedka (§ 101, - 101a, § 101b, § 209) a i.

Národná rada SR ďalej 19. augusta 1994 prijala zákon NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov. Tento zákon obsahuje viacero ustanovení, ktoré predpokladajú činnosť prokurátora v oblasti boja proti organizovanému zločinu a legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Prokurátor bude podľa § 2 ods.2 písm. b/ tohto zákona oprávnený dať súhlas, aby sa prostriedky určené na zisťovanie a postih organizovaných foriem trestnej činnosti, uvedené v Trestnom poriadku, použili aj pri zisťovaní a stíhaní iných trestných činov (než sú uvedené v § 2 ods.2 písm. a/), ak pôjde o trestné činy úmyselné, na ktoré Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej 5 rokov a ak zistené skutočnosti budú nasvedčovať, že ide o trestný čin spáchaný organizovanou skupinou. Prokurátor bude ďalej podľa § 14 ods.3 citovaného zákona rozhodovať o práve oprávnenej osoby na podiel z odňatého majetku, ale tiež aj prijímať oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že ide o legalizáciu príjmu z trestnej činnosti (§ 6

ods.1), bude môcť dať právnickej osobe, alebo i fyzickej osobe, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť podľa osobitných predpisov, pokyn na odmietnutie (neodmietnutie) požadovaného úkonu (§ 9 ods.3,4), atď.

Všetky tri zákony nadobudnú účinnosť dňom 1. októbra 1994.

Ich uplatňovanie môže v praxi priniesť mnohé interpretačné a aplikačné nejasnosti a problémy, na ktoré treba v predstihu reagovať. Na najdôležitejšie z nich, ktoré možno už aj teraz predpokladať, reaguje tento pokyn, ktorého poslaním je za účelom zjednotenia postupu prokurátorov v prvých dňoch účinnosti dať prokurátorom v Slovenskej republike základné usmernenie k interpretácii i aplikácii noviel trestných kódexov a zákona NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov, a poskytnúť prokurátorom základné organizačné a metodické pokyny pri uvádzaní spomínaných právnych noriem do praxe.

Generálna prokuratúra SR však nemôže, pochopiteľne, už teraz predvídať všetky možné problémy a nejasnosti, ktoré môžu byť s uplatňovaním právnych noriem v praxi spojené. Komplexne ich bude riešiť až nová Smernica pre výkon dozoru nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní trestnom i pre postup prokurátora mimo prípravného konania, pri trestnom stíhaní osôb a v trestnom konaní súdnom. T.č. ešte stále platí smernica vydaná príkazom generálneho prokurátora SR por. č.7/1990 z 24.7.1990, v znení príkazu generálneho prokurátora SR por. č.5/1992 z 31.3.1992. Tie jej ustanovenia, ktoré zmenou právnej úpravy stratili podklad, už nebude možné od 1. októbra 1994 uplatňovať. Ak niektoré ustanovenia smernice v dôsledku ostatnej novely Trestného poriadku (či v dôsledku noviel predchádzajúcich) stratili podklad len čiastočne, bude ich možné (do prijatia novej smernice) uplatňovať i naďalej, ale len v rozsahu, ktorý nebude odporovať novému zneniu trestných kódexov. Na výklad nových právnych inštitútov, na ktoré doterajšia smernica nereaguje, ako i na postup podľa nových ustanovení všetkých troch zákonov treba použiť ich dôvodové správy a tento pokyn.

Je nutné, aby okresné, krajské a im na roveň postavené pro-

kuratúry v Slovenskej republike Generálnej prokuratúre SR postupne predkladali na zaujatie stanoviska, resp. na vyriešenie, všetky sporné otázky a problémy týkajúce sa noviel Trestného zákona, Trestného poriadku a zákona NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov, ktoré sa vyskytnú v praxi a ktorých riešenie nie je načrtnuté v tomto pokyne. Bez ohľadu na to, či pôjde o otázky alebo problémy interpretácie alebo aplikácie, resp. o otázky metodologického či organizačného charakteru.

Okresné (obvodné) prokuratúry môžu svoje problémy (otázky) predkladať priamo Generálnej prokuratúre SR, a to podľa vlastnej potreby, súhrnne (napríklad raz za mesiac, až do doby, kým to bude aktuálne), alebo aj individuálne (ak pôjde o akútny problém, ktorého riešenie neznesie odklad). V jednom vyhotovení svoju požiadavku predložia na vedomie bezprostredne nadriadenej krajskej (mestskej) prokuratúre. Súčasťou požiadavky bude aj uvedenie vlastného stanoviska okresnej (obvodnej) prokuratúry na spôsob riešenia (resp. výklad) nastoleného problému. Krajská (Mestská prokuratúra v Bratislave) k požiadavkám podriadených okresných (obvodných) prokuratúr zašle svoje stanovisko podľa vlastného uváženia, resp. predloží vlastné požiadavky a odporúčania na ich riešenie.

Námety podriadených prokuratúr budú využité aj v rámci prípravy novej Smernice pre výkon dozoru nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní trestnom i pre postup prokurátora mimo prípravného konania, pri trestnom stíhaní osôb a v trestnom konaní súdnom. Vydanie novej smernice sa predpokladá cca koncom roka 1994. Pripraví ju osobitná pracovná skupina zložená z prokurátorov Generálnej prokuratúry SR a z krajských prokuratúr (Mestskej prokuratúry v Bratislave).

I. K novele Trestného zákona:

Z hľadiska pôsobnosti prokuratúry je potrebné upozorniť

predovšetkým na nasledujúce zmeny a doplnky Trestného zákona:

1/ Došlo k rozšíreniu medzi nutnej obrany; Podľa nového vymedzenia jej hraníc o nutnú obranu nepôjde len vtedy, ak bola celkom zjavne neprimeraná útoku (teda nie, ak bola zrejme neprimeraná povahe a nebezpečnosti útoku - § 13). Ako vidno, hranice nutnej obrany sa čiastočne "posunuli" v prospech konajúceho v nutnej obrane, čo potvrdzuje aj zámer zákonodarcu vyjadrený v dôvodovej správe k tomuto ustanoveniu (citujem) "...Rešpektuje sa skutočnosť, že osoba konajúca v obrane často nemôže dopredu náležite zhodnotiť hroziaci alebo trvajúci útok a zvoliť vždy presne adekvátne prostriedky obrany...". Na druhej strane by bolo možné namietat vágnosť pojmového spojenia "celkom zjavne neprimeraná", keďže nie je bližšie interpretované. Tu možno očakávať výkladové problémy. Na adresu nového vymedzenia podmienok nutnej obrany však treba povedať, že aj keď zákonodarca ich rozšírenie uskutočňuje spôsobom kvantifikácie okolností objektívnej stránky obrany, zohľadňuje už i subjektívnu stránku konajúceho v nutnej obrane (jeho predstavu o prípustnosti a objektívnej primeranosti nutnej obrany, primeranosti v rámci nej použitých prostriedkov, a to so zreteľom na spôsob vedenia, intenzitu a bezprostrednosť priamo hroziaceho alebo trvajúceho útoku).

2/ V ustanoveniach § 15a a § 15b sa zakotvujú nové okolnosti vylučujúce nebezpečnosť (a protiprávnosť) činu pre spoločnosť - výkon práva a povinnosti (§ 15a) a súhlas poškodeného (§ 15b).

Treba povedať, že sa jedná o legalizáciu právnou teóriou (i praxou) už aj v minulosti rešpektovaných pravidiel, tak, aby sa Trestný zákon dal do súladu s článkom 13 ods.2 Ústavy SR.

Podľa § 15a čin ináč trestný nie je trestným činom, ak ide o výkon práv a povinností vyplývajúcich zo zákona, z rozhodnutia súdu alebo iného štátneho orgánu alebo z plnenia pracovných či iných úloh, pokiaľ spôsob výkonu práv a povinností neodporuje zákonu.

Je na škodu vecí, že pri formulovaní tohto ustanovenia nebola do neho expresis verbis zaradená i ďalšia právna skutočnosť (uznávaná právnou teóriou i legislatívou), ktorá môže byť tiež podkladom práv a povinností, ich vzniku, zmeny a zániku - t.j.

právny úkon, menovite zmluva. Ustanovenie § 15a však treba vykladať tak, že okolnosťou vylučujúcou nebezpečnosť (a protiprávnosť) činu pre spoločnosť je aj výkon práv a povinností vyplývajúcich zo zmluvy, ak má zákonný podklad (pokiaľ spôsob výkonu práv a povinností neodporuje zákonu alebo zmluve).

Do rámca výkonu práv a povinností "vyplývajúcich zo zákona...alebo z plnenia pracovných či iných úloh" možno zaradiť aj výkon práv a povinností vyplývajúcich z výkonu povolania (viď. napríklad *lege artis* v prípade povolania lekára) i plnenie rozkazu.

Podľa § 15b čin ináč trestný, nie je trestným činom, ak bol vykonaný so súhlasom poškodeného a nesmeruje proti jeho životu a zdraviu. Nejde o súhlas poškodeného, ak súhlas nebol daný vopred, nebol vážny a dobrovoľný, alebo ak v súvislosti s ním bol spáchaný iný trestný čin.

Aj keď sa to v ustanovení § 15b výslovne neuvádza, treba okrem tam vymedzených podmienok akceptovať i ďalší predpoklad právne relevantného súhlasu poškodeného, teda aby takýto súhlas bol daný len ohľadom otázky, o ktorej je poškodený oprávnený sám rozhodnúť, a to či už z hľadiska jeho právnej spôsobilosti alebo vzhľadom na charakter otázky, ktorej sa eventuálny súhlas týka (z tohto hľadiska § 15b čiastočne robí súhlas poškodeného nemožným, ale len voči konaniam, ktoré by smerovali proti jeho životu alebo zdraviu). Ak pôjde o poškodeného, ktorý nemá spôsobilosť na právne úkony, alebo ktorého spôsobilosť na právne úkony je obmedzená, právne účinným by bol súhlas poškodeného, len ak by ho dal jeho zákonný zástupca. Ak pôjde o otázku, o ktorej nebude podľa zákona môcť rozhodnúť sám poškodený (a teda ani jeho zákonný zástupca), súhlas poškodeného nebude okolnosťou vylučujúcou nebezpečnosť (protiprávnosť) činu pre spoločnosť (viď. napríklad u eutanázie, alebo súhlas maloletej poškodenej u trestného čin pohlavného zneužívania podľa § 242 Tr. zák).

3/ V § 73 ods.1 písm. c/ sa rozširujú podmienky pre uloženie ochranného opatrenia zhabania vecí. Podľa nového znenia predmetného ustanovenia bude možné zhabať vec, pokiaľ nebol uložený trest prepadnutia vecí podľa § 55 ods.1, ak to vyžaduje bezpeč-

nosť ľudí alebo majetku, prípadne iný obdobný všeobecný záujem, najmä ak okolnosti prípadu odôvodňujú predpoklad, že vec bola získaná trestným činom uvedeným v osobitnom zákone.

Trestným činom uvedeným v osobitnom zákone sa tu rozumie niektorý z trestných činov, ktoré sú uvedené v § 2 zákona NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov.

Zmyslom uvedeného doplnenia je zamedziť legalizácii príjmov z trestnej činnosti novým právnym prostriedkom, ktorý umožní odčerpanie príjmu z trestnej činnosti už na podklade púheho predpokladu (podozrenia), že vec je príjmom z trestného činu. Tým sa podmienky zhabania veci podstatne líšia od podmienok pre uloženie trestu prepadnutia veci podľa § 55 ods.1 písm. c/, kde musí mať súd, ak chce uložiť tento trest, dokázané, že páchateľ vec získal trestným činom alebo ako odmenu zaň. Predpokladom zhabania veci podľa citovaného ustanovenia je už púhe podozrenie v tomto smere.

Ďalším rozdielom medzi zhabaním veci podľa § 73 ods.1 písm. c/ a prepadnutím veci podľa § 55 ods.1 bude i naďalej to, že kým u prepadnutia musí ísť o vec patriacu páchateľovi (viď. § 55 ods.2), podľa § 73 ods.1 písm. c/ bude možné zhabať i vec, ktorá páchateľovi trestného činu nepatrí.

Existencia okolností odôvodňujúcich predpoklad, že vec bola získaná trestným činom uvedeným v osobitnom zákone, je len demonštratívnym uvedením jedného z možných titulov "obdobného všeobecného záujmu" (ktorý by mal byť podľa doterajšieho výkladu porovnateľný so záujmom na ochrane bezpečnosti ľudí alebo majetku). To znamená, že doplnením ust. § 73 ods.1 písm. c/ sa nepopiera možnosť uplatnenia aj iného "obdobného všeobecného záujmu", než je podozrenie, že vec bola získaná trestným činom.

4/ Za jedno z najdôležitejších možno považovať doplnenie ustanovenia § 89 Trestného zákona. Pribudli nové interpretačné pravidlá, resp. niektoré sa zmenili. Menovite:

- V § 89 ods.9 sa do výpočtu subjektov, u ktorých môže prichádzať do úvahy trestnoprávna ochrana alebo zodpovednosť verejného činiteľa, dostala aj rybárska stráž.

- V § 89 ods.14 sa podstatne zmenilo pravidlo pre výpočet jednotlivých druhov škôd, výšky prospechu i hodnoty veci a pripustila sa možnosť uvedené pravidlo použiť aj na kvantifikáciu rozsahu činu.

Zmena nastala oproti stavu de lege lata v dvoch polohách:

a/ jednak sa zvýšili hranice jednotlivých druhov škôd, a to veľmi podstatne, u "škody nie nepatrnej" až o 400%. Škodou nie nepatrnou sa bude rozumieť škoda dosahujúca najmenej dvojnásobok najnižšej mesačnej mzdy, škodou nie malou sa bude rozumieť suma dosahujúca najmenej šesťnásobok takej mzdy, väčšou škodou suma dosahujúca najmenej dvadsaťnásobok, značnou škodou suma dosahujúca najmenej stonásobok a škodou veľkého rozsahu suma dosahujúca najmenej päťstonásobok takejto mzdy,

b/ zmenil sa právny základ, z ktorého sa doposiaľ vychádzalo pri určovaní najnižšej mesačnej mzdy, ktorá bola rozhodujúca pre výpočet výšky jednotlivých druhov škôd. Kým doposiaľ bol pre určenie najnižšej mesačnej mzdy na účely Trestného zákona rozhodujúci osobitný všeobecnezáväzný právny predpis (viď. vládne nariadenia č.258/1990 Zb., naposledy č.464/1991 Zb., pozri tiež čl. IV bod 2 zákona č.175/1990 Zb.), pričom na účely pracovnoprávnych vzťahov bola výška najnižšej mesačnej mzdy ustanovovaná samostatne a osobitne (viď. vládne nariadenia č.99/1991 Zb., č.53/1992 Zb., č.645/1992 Zb. a naposledy č.248/1993 Z.z.), od 1. októbra 1994 sa už na účely Trestného zákona nebude výška minimálnej mesačnej mzdy odlišovať od jej výšky ustanovenej na účely pracovnoprávnych vzťahov. Aj na účely Trestného zákona sa bude pri určovaní minimálnych hraníc jednotlivých druhov škôd vychádzať z najnižšej mesačnej mzdy, ktorá je určovaná na účely pracovnoprávnych vzťahov, teda v súčasnosti sa bude vychádzať z nariadenia vlády SR č.248/1993 Z.z. Svedčí o tom jednak odkaz k novelizovanému ust. § 89 ods.14 pod čiarou, jednak fakt, že podľa článku V novely Trestného zákona sa vládne nariadenie č.464/1991 Zb. zrušuje.

Ak nariadenie vlády SR č.248/1993 Z.z. ustanovuje najnižšiu mesačnú mzdu čiastkou 2.450,- Sk, potom sa bude rozumieť škodou nie nepatrnou škoda dosahujúca najmenej 4.900,- Sk, škodou nie

malou škoda dosahujúca najmenej 14.700,- Sk, väčšou škodou škoda dosahujúca najmenej 49.000,- Sk, značnou škodou škoda dosahujúca najmenej 245.000,- Sk a škodou veľkého rozsahu škoda dosahujúca najmenej 1.225.000,- Sk.

Nárast minimálnych hraníc jednotlivých druhov škôd nie je kontinuálny. V praxi prokurátorov to bude znamenať, že budú musieť (aplikujúc ustanovenie § 16 ods.1 Tr. zák. - viď. ďalej) ihneď preskúmať všetky trestné veci v prípravnom konaní, v preverovaní i v konaní na súde, ktorých predmetom je trestný čin majúci v znakoch základnej alebo kvalifikovanej skutkovej podstaty určitý druh škody, a to z hľadiska, či v dôsledku zmeny § 89 ods.14 Tr. zák. nebude ku dňu 1. októbra 1994 prichádzať do úvahy zmena právnej kvalifikácie konania páchatela. V nadväznosti na to prispôsobia (resp. svojim pokynom či návrhom usmernia) svoje rozhodnutie (alebo rozhodnutie vyšetrovateľa, policajného orgánu alebo súdu) v prípravnom konaní, v preverovaní alebo v konaní na súde tak, aby po dni 1. októbra 1994 zodpovedalo novému zneniu § 89 ods.14 Tr. zák. Rovnako budú prokurátori postupovať aj u trestných činov majúcich v znakoch svojej základnej alebo kvalifikovanej skutkovej podstaty určitú výšku prospechu, hodnoty veci alebo rozsahu činu.

Osobitnú pozornosť budú musieť prokurátori pri tomto preskúvaní venovať veciam, v ktorých skutok v dôsledku zmeny § 89 ods.14 Trestného zákona po dni 1.októbra 1994 prestane byť trestným činom, avšak mohol by byť iným orgánom posúdený ako priestupok. Do 1. októbra 1994 ani tu nič nebráni začatiu trestného stíhania alebo podaniu obžaloby, pokiaľ takýto skutok podľa predpisov platných do tohto dňa trestným činom je. Len z formálnych dôvodov by nebolo možné vec zatiaľ odovzdať podľa § 159 ods.1 písm. a/ Tr. por. alebo postúpiť podľa § 171 ods.1 Tr. por. (bolo by to možné len z materiálnych dôvodov - § 3 ods.2, § 75 Tr.zák.). Možno ale pripustiť, že aj keď do 1. októbra 1994 podaniu obžaloby pre skutok, ktorý po tomto dni bude možné posúdiť len ako priestupok, v zásade nič nebráni, podanie obžaloby by v niektorých prípadoch mohlo byť zjavne neúčelné (napríklad ak by bolo zrejmé, že súd v žiadnom prípade nebude môcť o veci rozhodnúť do 1. ok-

tóbra 1994). Urýchlene však treba konať (podať obžalobu) tam, kde podľa stavu de lege lata ide o trestný čin, ale po 1. októbri 1994 skutok bude možné posúdiť len ako priestupok a v dôsledku možného prietahu v konaní už bezprostredne hrozí márne uplynutie ročnej prekluzívnej lehoty na prejednanie priestupku podľa § 20 zákona č.372/1990 Zb. o priestupkoch, v znení neskorších predpisov.

V prípade rozhodovania o skutku, ktorý podľa zákona účinného do 1. októbra 1994 bol trestným činom, ale v dôsledku zmeny § 89 ods.14 Tr. zák. ho bude možné posúdiť len ako priestupok, v právnom konaní po dni 1. októbra 1994 treba rozlišovať, či už uplynula, alebo ešte neuplynula ročná prekluzívna lehota na jeho prejednanie podľa § 20 zákona č.372/1990. Ak ešte neuplynula, bude prichádzať do úvahy postúpenie veci podľa § 171 ods.1 Tr. por. Ak už uplynula, bude prichádzať do úvahy už len zastavenie trestného stíhania podľa § 172 ods.1 písm. b/ Tr. por.

- V § 89 ods.20 sa interpretuje pokračovanie v trestnom čine (pokračovací trestný čin). Výklad je v úplnom súlade s doposiaľ uznávaným súdnym výkladom a teoretickými východiskami trestného práva hmotného.

- V § 89 ods.21 sa novým spôsobom vykladá jednota skutku u pokračovacieho trestného činu. Ak obvinený pokračuje v konaní, pre ktoré je stíhaný, aj po vznesení obvinenia, bude sa takéto konanie od vznesenia obvinenia (t.j. od začatia trestného stíhania) posudzovať ako nový skutok (nový trestný čin).

Tento výklad sa líši od doterajšieho výkladu najvyššieho súdu, na čo Vás upozorňujem. Doposiaľ malo účinky prerušenia jednoty skutku u pokračovacieho trestného činu len vyhlásenie odsudzujúceho alebo oslobodzujúceho rozsudku a vydanie uznesenia o zastavení trestného stíhania-viď. rozhodnutia publikované v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk bývalého Najvyššieho súdu ČSFR č.RT 27/1986 a č.RT 28/1989.

Ak teda páchatel po vznesení obvinenia spácha ďalší čin, ktorý by vzhľadom na objektívnu (v mieste, čase a spôsobe konania) a subjektívnu súvislosť (jednotiaci zámer páchatela) inak mohol byť považovaný za súčasť pokračovacieho trestného činu

spáchaného pred vznesením obvinenia, tieto nové útoky, spáchané po vznesení obvinenia, nebudú môcť byť posúdené ako súčasť predchádzajúceho pokračovacieho trestného činu, ale ako samostatný skutok (trestný čin). V tejto spojitosti poznamenávam, že ak by došlo k právoplatnému odsúdeniu (oslobodeniu spod obžaloby) alebo k právoplatnému zastaveniu trestného stíhania za pokračovací trestný čin spáchaný pred vznesením obvinenia, tieto rozhodnutia by nemali voči útokom spáchaným po vznesení obvinenia účinky res iudicatae v zmysle § 11 ods.1 písm. f/ Tr. por. Ak by sa pritom rozhodnutie vzťahovalo čo i len jedného čiastkového útoku spáchaného pred vznesením obvinenia, ktorý je súčasťou pokračovacieho trestného činu, takéto rozhodnutie by tvorilo prekážku res iudicatae aj voči ostatným čiastkovým útokom spáchaným pred vznesením obvinenia, pretože všetky čiastkové útoky spáchané pred vznesením obvinenia tvoria jeden skutok - jeden pokračovací trestný čin.

Platí to aj naopak - právoplatné odsúdenie (oslobodenie spod obžaloby) alebo právoplatné zastavenie trestného stíhania za čiastkový útok pokračovacieho trestného činu, ktorý bol spáchaný po vznesení obvinenia, síce je prekážkou res iudicatae vo vzťahu k ostatným čiastkovým útokom, ktoré tvoria jeho súčasť (t.j. spáchaným po vznesení obvinenia), ale nie je takouto prekážkou vo vzťahu k pokračovaciemu trestnému (a jeho čiastkovým útokom) spáchanému pred vznesením obvinenia.

- V § 89 ods.22 sa interpretuje na účely Trestného zákona pojem "odsúdený" a v § 89 ods.23 pojem "potrestaný".

Za odsúdeného sa bude považovať páchateľ, ktorý bol právoplatným rozsudkom súdu uznaný za vinného a za potrestaného sa bude považovať odsúdený, ktorý celkom alebo sčasti vykonal uložený trest.

Takéto vymedzenie uvedených pojmov je v rozpore s inými ustanoveniami Trestného zákona.

Trestný zákon totiž pozná i právnu fikciu, podľa ktorej sa na právoplatne odsúdeného páchateľa hľadí ako by nebol odsúdený. Vid. napríklad ust. § 24 ods.2 Tr.zák. - v prípade upustenia od potrestania, § 39 ods.4 Tr. zák. - ak bol trest odňatia slobody, uložený vojakovi, vykonaný vo vojenskom nápravnom útvare, § 50

ods.2 Tr. zák. - ak bol vykonaný trest zákazu činnosti, § 54 ods.5 - ak páchatel, ktorému bol uložený peňažný trest ako trest samostatný, trest riadne vykoná alebo ak od jeho výkonu alebo od výkonu jeho zvyšku bolo upustené, § 55 ods.4 Tr. zák. - ak páchatel, ktorému bol uložený trest prepadnutia veci ako trest samostatný, trest riadne vykoná, § 57b ods.2 Tr. zák. - ak páchatel, ktorému bol uložený trest zákazu pobytu ako trest samostatný, trest riadne vykoná a dodrží obmedzenia, ktoré mu súd uložil, § 60 ods.4 Tr. zák. - ak sa vyslovilo, že sa podmiennečne odsúdený osvedčil, alebo ak sa má za to, že sa osvedčil. Ide o osobitné spôsoby zahľadania odsúdenia, zániku trestu, priamo zo zákona.

Nie je zrejmé, či i takíto páchatelia, na ktorých sa zo zákona hľadí, ako by neboli odsúdení, sa na podklade § 89 ods.22 predsa len budú považovať za odsúdených len preto, že boli právoplatným rozsudkom súdu uznaní za vinných (§ 89 ods.22).

Táto dilema platí aj vo vzťahu k § 89 ods.23. Až na upustenia od potrestania a podmiennečné odsúdenie takmer u všetkých prípadov fikcia "neodsúdenia" nadobúda účinky až po vykonaní alebo čiastočnom vykonaní uloženého trestu. To by potom znamenalo, že na toho páchatela, na ktorého táto právna fikcia dopadá, nie je možné hľadiť ako na potrestaného, aj keď celkom alebo sčasti vykonal uložený trest (§ 89 ods.23), lebo sa na neho hľadí ako na neodsúdeného. Nevyhnutným predpokladom potrestania je i odsúdenie (za potrestaného sa považuje odsúdený - viď. § 89 ods.23). Na toho, na koho sa zo zákona hľadí ako by nebol odsúdený, potom nemožno hľadiť ani ako na potrestaného.

V ustanoveniach § 89 ods.22 a 23 sa výslovne neuvádza, že sú nimi dotknuté ustanovenia § 24 ods.2, § 39 ods.4, § 50 ods.2, § 54 ods.5, § 55 ods.4, § 57b ods.2 a § 60 ods.4 Trestného zákona, čo potom znamená, že dotknuté nie sú a tieto ustanovenia sú voči § 89 ods.22,23 *lex specialis*.

5/ Upozorňujem, že novela zmenila resp. doplnila základné a kvalifikované skutkové podstaty mnohých trestných činov v osobitnej časti Trestného zákona (nehovoriac o početných zmenách a doplnkoch pokiaľ ide o tresty) a doplnila Trestný zákon o niektoré nové trestné činy.

Pokiaľ ide o najvýznamnejšie zmeny a doplnky, považujem za nutné upriamiť Vašu pozornosť predovšetkým na nasledovné:

a/ V ustanovení § 140 ods.1 bola doplnená nová základná skutková podstata trestného činu falšovania a pozmeňovania peňazí a cenných papierov, ktorá bude dopadať na konania spočívajúce v púhom zadovážení falšovaných peňazí alebo cenných papierov pre seba alebo pre iného alebo ich prechovávaní. Upozorňujem, že i tu sa vyžaduje úmyselné zavinenie. Doterajšia základná skutková podstata tohto trestného činu bola zaradená do odseku 2.

b/ Z Trestného zákona bola vypustená nebanlivostná forma trestného činu skrátenia dane podľa § 148a.

c/ Podmienky trestnej zodpovednosti za trestný čin porušovania autorského práva podľa § 152 sa podstatne rozšírili a upresnili.

d/ U trestného činu nedovoleného prekročenia štátnej hranice podľa § 171a ods.1 Tr. zák. sa už nebude vyžadovať, aby šlo o prekročenie štátnej hranice mimo vyznačeného priechodu, postačí, ak pôjde o nedovolené prekročenie štátnej hranice. Trestným bude organizovanie takejto činnosti pre iného, alebo pomoc (umožnenie) inému pri jej nedovolenom prekročení.

e/ Trestným činom nedovolenej výroby a držania omamných a psychotropných látok, jedov a prekurzorov podľa § 187 ods.1 Tr. zák. bude už aj prechovávanie omamnej alebo psychotropnej látky alebo jedu či prekurzora pre seba. Čo sa považuje za prekurzory, to určí vláda SR všeobecne záväzným právnym predpisom na podklade čl.III bodu 2 novely Trestného zákona.

Pojem "prekurzor" ešte nie je v našom právnom poriadku vymedzený. Zmieňuje sa však o ňom v časti I, príloha "D" vyhlášky č.560/1991 Zb. o podmienkach vydávania úradného povolenia na dovoz a vývoz tovaru a služieb, v znení neskorších zmien a doplnkov (vyhl. č.104/1993 Z.z. a č.315/1993 Z.z.). Prekurzormi sa rozumie chemické látky, ktoré sú potrebné (ako komponenty) na výrobu niektorých omamných alebo psychotropných látok a jedov. Cieľom je teda zamedziť nelegálne nakladanie s prekurzormi a znížiť tak možné riziko výroby a zneužívania omamných a psychotropných látok a jedov na našom území.

f/ Do nového odseku 2 §-u 209 bola zaradená nová základná skutková podstata trestného činu poškodzovania cudzích práv, ktorého sa dopustí, kto úmyselne spôsobí ujmu na právach tomu, kto v dobrej viere oznámil skutočnosti nasvedčujúce, že bol spáchaný trestný čin, policajnému orgánu alebo orgánu činnému v trestnom konaní. Doposiaľ takéto konanie (pokiaľ sa ho nedopustil verejný činiteľ, ktorého čin by bolo možné kvalifikovať ako trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 158 Tr. zák.) nebolo možné posúdiť ako trestný čin. Skúsenosti orgánov činných v trestnom konaní neraz potvrdzujú, že v praxi dochádza k šikano-
vaniu a inému poškodzovaniu oznamovateľov na ich právach, a to len preto, že na spáchanie trestného činu upozornili orgány činné v trestnom konaní.

g/ V osobitnom ustanovení § 214 o účinnej ľútosti nastala zmena v tom, že trestnosť zanedbania povinnej výživy podľa § 213 zaniká, ak trestný čin nemal trvalo nepriaznivé následky, pokiaľ páchateľ svoju povinnosť dodatočne splnil skôr, než sa súd odo-
bral na záverečnú poradu (doposiaľ do vyhlásenia rozsudku).

h/ Z rámca základnej skutkovej podstaty trestného činu neoprávneného užívania cudzej veci podľa § 249 ods.1 (v názve došlo k zmene slova "užívanie" na "používanie") bolo vypustené motorové vozidlo, s tým, že neoprávnené používanie cudzieho motorového vo-
zidla sa stalo osobitným trestným činom podľa § 249a (viď. ďa-
lej).

ch/ Rozšírili sa aj podmienky trestnej zodpovednosti za trestný čin poškodzovania veriteľa podľa § 256 ods.1. Podľa nového písmena c/ sa za trestný čin bude považovať aj to, ak páchateľ čo i len čiastočne zmarí uspokojenie svojho veriteľa tým, že predstiera zmenšenie svojho majetku.

i/ Do Trestného zákona boli doplnené skutkové podstaty no-
vých trestných činov falšovania a pozmeňovania kontrolných tech-
nických opatrení na označenie tovaru (§ 145a), porušovania pred-
pisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru (§ 148d), neoprávneného nakladania s osobnými údajmi (§ 178), nedo-
voleného dovozu, vývozu a prevozu odpadov (§ 181e), neoprávneného odoberania orgánov a tkanív (§§ 209a, 209b), podávania anabolic-

kých látok mládeži (§ 218a), ohrozovania pohlavnou chorobou alebo vírusom ľudskej imunodeficiencie (§ 226), neoprávneného používania cudzieho motorového vozidla (§ 249a), neoprávneného zásahu do práva k domu, bytu alebo k nebytovému priestoru (§ 249b), neoprávneného obstarania platobnej karty (§ 249c) a i.

Pri výklade nových, resp. zmenených alebo doplnených ustanovení všeobecnej i osobitnej časti Trestného zákona, pokiaľ nebude daný podrobnejší výklad judikatúrou alebo osobitnými stanoviskami GP SR, treba vychádzať z dôvodovej správy k novele Trestného zákona.

Z hľadiska časovej pôsobnosti predchádzajúceho a nového znenia Trestného zákona treba dôsledne rešpektovať ust. § 16 ods.1,2,3 Tr. zák. Osobitne to platí pre posudzovanie trestnosti činu.

Činom podľa § 16 ods.1 Tr. zák. sa rozumie skutok v právnom slova zmysle, trestný čin, nie jeho právne posúdenie. Jeho spáchaním sa rozumie dokonanie, naplnenie znakov základnej skutkovej podstaty trestného činu.

Jednočinný súbeh trestných činov podľa starého a nového zákona je vylúčený. Viacčinný súbeh vylúčený nie je.

Trestnosťou treba rozumieť komplexné splnenie všetkých podmienok trestnej zodpovednosti za určitý čin v globále, t.j. či je čin trestným činom, akým, aký trest (čo do druhu a výmery) a aké ochranné opatrenie zaň možno uložiť, atď.

Ide pritom o aplikáciu zákona ako celku a o posúdenie všetkých jeho možných dopadov na páchatela z hľadiska jeho výhodnosti alebo nevýhodnosti. Nemožno preto prihliadať len na niektoré ustanovenia zákona, ktoré sú pre neho priaznivejšie. Nestačí ani porovnať iba sankcie. Treba prihliadnuť na všetky ustanovenia porovnávaných zákonov a hľadať taký, ktorý pri komplexnom porovnaní všetkých ustanovení pre páchatela znamená najpriaznivejší výsledok. Z tohto aspektu najpriaznivejším pre páchatela je zákon, pri aplikácii ktorého by jeho konanie vôbec nemohlo byť posúdené ako trestný čin, aj keby z iných aspektov, na osobe páchatela nezávislých, tento zákon obsahoval ustanovenia, ktoré by pre iného páchatelovi mohli byť menej priaznivé. Porovnanie zákonov sa pre-

to musí uskutočňovať vždy z hľadiska ich dopadov na konkrétneho páchatela činu.

Súčasnité použitie len niektorých (pre páchatela priaznivejších) ustanovení z oboch porovnávaných zákonov nie je možné. Vždy je nutné použiť iba jeden zákon ako celok. Výnimka je možná len v prípadoch uvedených 16 ods.2,3.

Zásadne platí, že sa použije zákon, ktorý bol účinný v čase, keď bol čin spáchaný. Použitie neskoršieho prichádza do úvahy až vtedy, keď to je pre páchatela priaznivejšie. Inak je použitie neskoršieho zákona vylúčené.

Novela Trestného zákona však v jednom prípade vylučuje priaznivejšie účinky neskoršieho zákona pre páchatela (a tým obmedzuje použitie § 16 ods.1). Podľa prechodného ustanovenia v čl.II sa trestnosť činu krivej výpovede a nepravdivého znaleckého posudku podľa § 175 Trestného zákona, ktorý bol spáchaný pred vyhľadávacím orgánom, ak konal vyhľadávanie podľa Trestného poriadku, alebo štátnym notárom alebo orgánom hospodárskej arbitráže, ak vykonávali rozhodovaciu činnosť, alebo pred vyšetrovacou komisiou Federálneho zhromaždenia alebo Slovenskej národnej rady, posúdi podľa doterajších predpisov. Ak by novela toto prechodné ustanovenie, majúce retroaktívny účinok v neprospech páchatela, neobsahovala, po dni 1. októbra 1994 by sa krivá výpoveď pred vyhľadávacím orgánom, spáchaná pred uvedeným dňom, za trestný čin považovať nemohla, lebo nové znenie § 175 ods.1 Tr. zák. nepravdivú výpoveď pred vyhľadávacím orgánom už za trestný čin nepovažuje, teda neskorší zákon by bol pre páchatela priaznivejší.

Podmienkou použitia neskoršieho zákona (okrem toho, že musí byť pre páchatela priaznivejší) je, že musí ísť o trestný čin aj podľa tohto neskoršieho trestného zákona. Pritom nie je rozhodujúce zákonné pomenovanie trestného činu, ani to, či podľa starého i nového zákona ide o rovnaký trestný čin. To platí, aj keď skorší zákon už bol zrušený, pokiaľ v čase spáchania činu bol účinný.

Potreba porovnávať, či neskorší zákon nie je pre páchatela priaznivejší, ako zákon účinný v čase, keď bol čin spáchaný, odpadá, ak čin podľa zákona účinného v čase, keď bol spáchaný,

trestným činom nie je, ale podľa nového zákona trestným činom je. Retroaktivita nového zákona tu je vylúčená, pretože nový zákon je pre páchatela nepriaznivejší.

II. K novele Trestného poriadku:

Z hľadiska pôsobnosti prokuratúry v trestnom konaní treba upozorniť najmä na nasledovné zmeny a doplnky Trestného poriadku:

1/ Došlo k modifikácii zásady objektívnej pravdy v trestnom konaní, a to tým, že povinnosť orgánov činných v trestnom konaní zistiť skutočný stav vecí v § 2 ods.5 bola nahradená povinnosťou náležite zistiť **skutkový stav vecí**, a to v rozsahu nevyhnutnom pre ich rozhodnutie.

Miera zisťovania a dokazovania objektívnej reality je zredukovaná subjektívnym a pragmatickým kritériom nevyhnutnej potrebnosti. Pri nesprávnom výklade nového znenia § 2 ods.5 by mohli hroziť tendencie popierania zásady objektívnej pravdy v trestnom konaní, čo ale novela Trestného poriadku nesleduje. Má sa na myslí zisťovanie skutočného stavu vecí, avšak v nie neúmerne širokej miere, nepotrebnnej pre rozhodnutie orgánov činných v trestnom konaní, teda len v rozsahu vzťahujúcom sa na predmet trestného konania, na rozhodnutie súdu o vine za trestný čin, o treste a ochrannom opatrení, prípadne pre rozhodnutie o uplatnenom nároku na náhradu škody. Že je tomu tak, svedčí skutočnosť, že vymedzenie predmetu dokazovania v trestnom stíhaní v § 89 ods.1 Tr. por. ostalo v podstate nezmenené. Je známe, že v trestnom konaní sa neraz objasňoval skutočný stav v rozsahu presahujúcom rámec potrieb trestného konania.

Od princípu objektívnej pravdy, ako hlavného cieľa dokazovania v trestnom konaní, nemožno ani pri takto koncipovanom predmete upúšťať. Nesprávny výklad pojmu "skutkový stav", celkom odtrhnutý od princípu objektívnej pravdy, by mohol viesť k popretiu účelu trestného konania (§ 1 ods.1 Tr. por.).

Aby k tomu nedošlo, aj naďalej bola ponechaná v podstate v nezmenený podobe zásada voľného hodnotenia dôkazov (§ 2 ods.

6). V rámci jej uplatňovania jednotlivé orgány činné v trestnom konaní vo svojej pôsobnosti budú môcť uplatniť svoju predstavu o miere potreby objasnenia skutkového stavu veci, nutnej pre ich rozhodnutie.

Výrazom nového chápania potrebného rozsahu dokazovania v nadväznosti na nové znenie § 2 ods.5 sú aj ďalšie ustanovenia novely Trestného poriadku, napríklad ustanovenia týkajúce sa podmienok vrátenia veci prokurátorovi na došetrenie z predbežného pojednania obžaloby (§ 188 ods.1 písm. e/), vypustenie povinnosti súdu prebrať celý dôkazný materiál z prípravného konania a v rozhodnutí sa s ním vyrovnáť (vypustenie odseku 3 v § 220) a i.

Nové ustanovenie § 2 ods.5 Tr. por. bude možné po dni 1. októbra 1994 uplatniť aj na veci, v ktorých sa trestné stíhanie začalo pred týmto dňom.

2/ Novým prvkom v trestnom konaní je umožnenie predkladania dôkazov stranám trestného konania, ktoré budú mať rovnakú právnu relevanciu ako dôkazy zadovážené orgánmi činnými v trestnom konaní. Jeho výrazom je zmena resp. doplnenie ustanovení § 2 ods.6, § 89 ods.3 a § 215 ods.2.

Zakotvenie tohto prvku neznamená popretie princípu oficiality podľa § 2 ods.4 v dokazovaní, aj keď predstavuje vyšší stupeň zapojenia strán do trestného konania, ani princípu objektívnej pravdy podľa § 2 ods.5. Znamená len zrovnoprávnenie pôvodu dôkazov, bez ohľadu, či boli zadovážené orgánmi činnými v trestnom konaní alebo stranami trestného konania. Nejde ani o nahrádzanie orgánov činných pri ich vykonávaní stranami trestného konania. Len v konaní na súde podľa § 215 ods.2 pôjde o vykonanie dôkazu priamo prokurátorom, obžalovaným, jeho obhajcom, poškodeným alebo jeho splnomocnencom na ich žiadosť, najmä ak bol svedok predvolaný na ich návrh. Inak i naďalej (najmä v prípravnom konaní) budú dôkazy v rovnakom rozsahu ako doteraz zadovážovať i vykonávať orgány činné v trestnom konaní. Zvlášť, keď pôjde o dôkazy, na vykonanie ktorých sa v V. hlave predpisuje osobitný režim. Okrem § 215 ods.2, kde sa hovorí priamo o vykonaní dôkazu stranou trestného konania, v Trestnom poriadku nikde nie je zmienka

o tom, že by strany mohli dôkazy aj vykonávať, a to ani v § 89 ods.3 Tr. por. Tu sa len hovorí, že samotná skutočnosť, že dôkaz neobstaral orgán činný v trestnom konaní, ale ho predložila niektorá zo strán, nie je dôvodom na jeho odmietnutie. Náklady spojené so získaním a zabezpečením takého dôkazu znáša strana, ktorá ho v konaní predkladá. Z toho priamo nevyplýva, že by strana bola oprávnená aj vykonať dôkaz spôsobom predpísaným v V. hlave, môže ho však obstaráť, predložiť, zadovážiť, navrhnúť. Rovnosť pôvodu dôkazov je napokon premietnutá i v § 2 ods.6, kde sa ustanovuje, že orgány činné v trestnom konaní sú povinné dôkazy hodnotiť nezávisle od toho, či ich obstarali orgány činné v trestnom konaní alebo niektorá zo strán.

Prokurátor má z pohľadu ustanovení § 2 ods.6, § 89 ods.3 i naďalej postavenie orgánú činného v trestnom konaní. Postavenie strany má len v konaní na súde (§ 215 ods.2, § 12 ods.1,6).

Ustanovenie § 215 ods.2 obsahuje niektoré znaky posilnenia kontradiktórnosti konania na súde a v spojení s vypustením tretieho odseku v § 220, ktoré ukladalo súdu povinnosť prebrať na hlavnom pojednávaní celý dôkazný materiál z prípravného konania, ak má vzťah k prejednáwanej veci, a vo svojom rozhodnutí sa s ním vyrovnáť, predstavuje určitý presun akcentu dokazovania z prípravného konania na konanie na súde. Umožnenie výsluchu svedka na hlavnom pojednávaní stranám trestného konania vytvára podmienky, aby sa prípadne až v priebehu konania na súde rozhodli o otázke vykonania dôkazu. Pre prokurátora to znamená, že by mal mať možnosť navrhnúť (a po akceptovaní návrhu súdom vypočuť) aj takého svedka, ktorého vypočutie pri podávaní obžaloby nenavrhol, resp. ktorý ani v prípravnom konaní vypočutý nebol (to by bol vhodný nástroj najmä v prípadoch zmien skutkového stavu v priebehu hlavného pojednávania, alebo ak sa až po podaní obžaloby ukáže, že určitá osoba má poznatky k predmetu trestného konania). Ustanovenie § 220 takémuto výkladu nebráni. V novom znení už neuprednostňuje dôkazy z prípravného konania, ani nezakazuje súdu vykonať alebo prihliadnuť aj na taký dôkaz, ktorý nebol vykonaný v prípravnom konaní. V § 220 ods.2 mu ukladá len povinnosť pri rozhodovaní prihliadať len na také skutočnosti, ktoré boli pre-

brané na hlavnom pojednávaní, a opierať sa o dôkazy, ktoré boli vykonané na hlavnom pojednávaní. Ak by mal právo navrhnúť (a vykonať) výsluch svedka, ktorý nebol vypočutý v prípravnom konaní, obžalovaný a jeho obhajca, ale prokurátor nie, znamenalo by to narušenie rovnosti procesných strán v konaní pred súdom. Potom by nemalo nič brániť ani tomu, aby prokurátori na uplatnenie tohto postupu aj po podaní obžaloby, s cieľom zadováženia potrebných podkladov, dali podľa § 157 ods.2 vyšetrovateľovi alebo policajnému orgánu pokyn na vykonanie takých úkonov, ktoré sú tieto orgány oprávnené vykonať a ktoré sú potrebné pre objasnenie veci.

3/ V § 8 ods.1 sa povinnosť oznamovať prokurátorovi alebo policajným orgánom skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin, rozšírila (okrem štátnych orgánov) aj na obce a iné právnické osoby, ako aj na fyzické osoby, ktoré vykonávajú podnikateľskú činnosť podľa osobitných predpisov (viď. § 2 ods.2 Obchodného zákonníka), ale len ak im takáto povinnosť vyplýva z osobitného zákona, menovite povinnosť oznamovať skutočnosti nasvedčujúce podozreniu, že ide o legalizáciu príjmov z trestnej činnosti - viď. § 6 zákona NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov.

V odseku 4 §-u 8 došlo k zmene pomeru medzi oznamovacou povinnosťou v zmysle odsekov 1,2 a povinnosťou zachovávať hospodárske (resp. bankové) tajomstvo alebo štátom uloženú povinnosť mlčanlivosti, a to v prospech oznamovacej povinnosti. Priorita štátneho tajomstva však ostala aj naďalej zachovaná.

Pokiaľ ide o údaje, ktoré sú predmetom bankového tajomstva, tie bude môcť prokurátor podľa § 8 ods.3 požadovať aj **mimo prípravného konania** (vyšetrovateľ alebo policajný orgán tak budú môcť urobiť len v prípravnom konaní, aj to len s predchádzajúcim súhlasom prokurátora), avšak len ak budú potrebné na preverenie oznámení a iných podnetov o trestných činoch uvedených v § 2 ods.2 písm. a/ alebo b/ zákona NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov.

Pod pojmom "mimo prípravného konania" treba v zmysle § 12

ods.11 rozumieť v čase pred vznesením obvinenia, pokiaľ sa prípravné konanie začne začatím trestného stíhania (vznesením obvinenia), alebo v čase pred vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu, ak sa prípravné konanie začne vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu.

Pre úplnosť v spojitosti s ustanoveniami § 8 ods.2 a 3 ešte upozorňujem, že na podklade čl.II zákona NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov, bolo ustanovenie § 38 ods.3 písm. b/ zákona č.21/1992 Zb. o bankách zmenené tak, že banka bude môcť poskytnúť bez súhlasu klienta správu o skutočnostiach tvoriacich predmet bankového tajomstva orgánu činnému v trestnom konaní vždy, ak pôjde o údaje na účely trestného konania (poskytnutie informácií o takých skutočnostiach už nebude viazané na trestné stíhanie).

4/ Z výpočtu orgánov činných v trestnom konaní podľa § 12 ods.1 "vypadli" vyhľadávacie orgány a boli nahradené policajnými orgánmi. Súvisí to so skutočnosťou, že vyhľadávanie ako forma prípravného konania zaniká a ostáva len vyšetrovanie (viď. zrušenie tretieho oddielu X. hlavy, zmenu názvu druhej časti Trestného poriadku - bod 107 novely), ktoré budú vykonávať len vyšetrovatelia Policajného zboru (§ 161).

Podľa čl. II bodu 1 novely Trestného poriadku sa vo veciach, v ktorých sa k 1. októbru 1994 vykonávalo vyhľadávanie, bude po tomto dni konať vyšetrovanie. Vyšetrovateľ pritom nemusí opakovať úkony vykonané vyhľadávacím orgánom, ak boli vykonané spôsobom zodpovedajúcim predpisom, ktoré platili v čase ich vykonania. To platí aj o rozhodnutiach vyhľadávacieho orgánu o začatí trestného stíhania a o oznámení obvinenia z obdobia pred 1.10.1994, ktorých účinky ostávajú nedotknuté.

Prokurátori budú musieť dohliadnuť na to, aby útvary Policajného zboru zabezpečujúce vyhľadávanie odovzdali po 1. októbri 1994 všetky veci, v ktorých sa do tohto dňa konalo vyhľadávanie, príslušným úradom vyšetrovania PZ, ak ide o veci, v ktorých k uvedenému dátumu už bolo začaté trestné stíhanie a oznámené obvinenie, alebo v ktorých do tohto dňa síce ešte nebolo oznámené

obvinenie, ale páchatel je už známy.

To platí aj v prípadoch, ak na strane obvineného existujú zákonné dôvody na postúpenie veci podľa § 171 ods.1, alebo na zastavenie trestného stíhania podľa § 171 ods.1,2 alebo na prerušenie trestného stíhania podľa § 173 ods.1, ale aj v prípadoch, keď zistenému páchatelovi trestného činu v skutočnosti nemožno vzniesť obvinenie, lebo vo vzťahu k nemu je dôvod na postúpenie veci podľa § 171 ods.1, na zastavenie trestného stíhania podľa § 172 ods.1 písm. a/, b/, d/, e/, f/, ods.2 alebo dôvod na prerušenie trestného stíhania podľa § 173 ods.1. Rozhodnutie v právnom konaní podľa § 171, 172 a § 173 vo vzťahu k obvinenému (páchatelovi) je totiž po 1. októbri 1994 oprávnený uskutočniť len vyšetrovateľ (a prokurátor na podklade § 174 ods.2 Tr. por.).

Útvary Policajného zboru budú musieť úradom vyšetrovania PZ taktiež odovzdať veci, v ktorých k uvedenému dátumu ešte nebolo ani začaté trestné stíhanie podľa doterajších predpisov, ak sa týkajú trestných činov, za ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica sadzby trestu odňatia slobody prevyšuje tri roky (§ 158 ods.3).

Veci, v ktorých do 1. októbra 1994 nebolo začaté trestné stíhanie, ak sa týkajú trestných činov s hornou hranicou trestu odňatia slobody menej ako tri roky, útvary Policajného zboru po 1. októbri 1994 úradom vyšetrovania PZ odovzdávať nebudú a preverovanie v nich budú aj naďalej uskutočňovať policajné orgány, s výnimkou prípadov, keď ku dňu 1. októbra 1994 i tu je už známy páchatel a je dôvod na postup podľa tretej vety § 158 ods.4.

Naopak, vyšetrovatelia vecí, v ktorých do 1. októbra 1994 nebolo ešte začaté trestné stíhanie, ak i naďalej nie je dôvod vzniesť obvinenie určitej osoby a ak ide o trestné činy s hornou hranicou trestu odňatia slobody menej ako tri roky, budú môcť po tomto dni odovzdať na ďalšie preverovanie príslušným útvarom Policajného zboru.

Na postup vyšetrovateľov a policajných orgánov v preverovaní vecí, v ktorých do 1. októbra 1994 nebolo začaté trestné stíhanie podľa doterajších predpisov, sa týmto dňom budú taktiež vzťahovať

obmedzenia plynúce z § 158 ods.4,5.

Vo veciach, v ktorých sa začalo do 1. októbra 1994 vo vyhľadávaní trestné stíhanie, ale obvinenie ešte oznámené nebolo a ani k 1. októbru 1994 neexistuje dôvod na vznesenie obvinenia, lebo páchateľ trestného činu stále nie je známy, účinky začatia trestného stíhania ostávajú zachované, ale útvar Policajného zboru vec neodovzdá úradu vyšetrovania PZ, ale pokračuje vo vykonávaní prípravného konania. V jeho rámci však bude môcť použiť iba prostriedky podľa § 158 ods.3,4,5. Ak sa neskôr zistí páchateľ, policajný orgán podľa tretej vety § 158 ods.4 odovzdá vec príslušnému vyšetrovateľovi. Ak sa ani neskôr nepodari zistiť skutočnosť oprávňujúce vzniešť obvinenie určitej osobe, policajný orgán spôsobom podľa § 159 ods.4 vec uloží napriek predchádzajúcemu začatiu trestného stíhania, pretože nové znenie § 173 ods.1 už nepripúšťa z tohoto dôvodu prerušenie trestného stíhania a začaté trestné stíhanie nie je na mieste skončiť ani žiadnym iným spôsobom podľa § 171, § 172, § 176.

Rovnako bude postupovať vyšetrovateľ vo veciach, v ktorých sa podľa doterajších predpisov začalo trestné stíhanie vo vyšetrovaní, ak ani po 1. októbri 1994 nebude možné vzniešť obvinenie určitej osobe preto, lebo páchateľ nie je známy. Vyšetrovateľ však vo svojom postupe bude môcť použiť prostriedky platné pre vyšetrovanie.

Pri odovzdávaní vecí medzi úradmi vyšetrovania PZ a útvarmi Policajného zboru treba rešpektovať, pokiaľ v ďalšej časti tohto pokynu nie je ustanovené niečo iné, nové ustanovenia o vecnej a funkčnej príslušnosti vyšetrovateľov a Policajných orgánov (per analogiam).

Policajný orgán sa teda stal tzv. procesným subjektom v trestnom konaní, oprávneným v zákonom ustanovených prípadoch vykonávať preverovanie a niekedy i úkony prípravného konania (nie však vyšetrovanie), najmä i v priebehu vyšetrovania vykonávať niektoré úkony na podklade pokynov vyšetrovateľa podľa § 157 ods.2, alebo po vykonaní neodkladného alebo neopakovateľného úkonu, ktorým sa začne prípravné konanie (§ 12 ods.11), pokračovať vo vykonávaní úkonov spôsobom podľa § 158 ods.4,5, ak policajný

orgán ešte nebude môcť odovzdať vec vyšetrovateľovi v zmysle tretej vety § 158 ods.4 preto, lebo ani vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu nevznikol dôvod vzniesť určitej osobe obvinenie.

Podľa § 12 ods.2 sa policajnými orgánmi rozumejú **poverené orgány Policajného zboru**. Rovnaké postavenie majú v konaní o trestných činoch príslušníkov ozbrojených síl aj **poverené orgány Vojenskej polície**, v konaní o trestných činoch príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a o trestných činoch osôb vo výkone trestu odňatia slobody alebo vo väzbe **poverené orgány** tohto zboru, v konaní o trestných činoch príslušníkov Železničnej polície Slovenskej republiky a o trestných činoch spáchaných v obvode železničných dráh a vlečiek **poverené orgány Železničnej polície Slovenskej republiky**, colné orgány, pokiaľ ide o trestné činy spáchané v súvislosti s porušením colných predpisov, a kapitáni lodí na diaľkových plavbách v konaní o trestných činoch spáchaných na týchto lodiach.

Tu by mohla v praxi vzniknúť ohľadom vzťahu **Trestného poriadku a zákonov, ktoré sa vzťahujú na postup "policajných orgánov"** (zákon NR SR č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore, zákon č. 124/1992 Zb. o Vojenskej polícii, zákon č.79/1992 Zb. o Zbore väzenskej a justičnej stráže SR, v znení neskorších predpisov, zákon č. 59/1960 Zb. o výkone trestu odňatia slobody, v znení neskorších predpisov, zákon č. 230/1992 Zb. o Federálnej železničnej polícii, v znení zákona NR SR č. 61/1993 Z. z. o Železničnej polícii SR, colný zákon č. 618/92 Zb., v znení zákona NR SR č. 165/93 Z.z., a zákon č. 61/1952 Zb. o námornej plavbe), **problémová otázka, ktorý zákon sa vzťahuje na postup "policajných orgánov, či Trestný poriadok, alebo tento iný zákon (viď. vyššie).**

Slovenské trestné právo procesné je kodifikované a jediným zákonom upravujúcim konanie o trestných činoch je Trestný poriadok. Trestný poriadok je voči týmto iným zákonom *lex specialis* a ich použitie, ak je predmetom konania trestný čin (teda čo i len podozrenie z trestného činu), je celkom vylúčené. Použitie iného zákona (jeho právnych prostriedkov) je prípustné len tam,

kde sa ho Trestný poriadok sám priamo dovoľáva. Takto sa Trestný poriadok dovoľáva, napríklad, použitia prostriedkov uvedených v § 35 a § 39 zákona č.171/1993 Z.z. o Policajnom zbore na podklade § 88a ods.5 (kontrolovaná dodávka) a prostriedkov uvedených v § 40 zákona č.171/1993 Z.z. na podklade § 88b ods.3 (v prípade použitia agenta). Tam, kde tomu tak nie je, budú prokurátori i naďalej povinní striktne trvať na aplikácii ustanovení Trestného poriadku, pokiaľ už v čase použitia zákona je dostatočne zrejmé, že ide o trestný čin, i keď úkony trestného konania budú vykonávať policajné orgány v zmysle § 12 ods.2 Tr. por. (viď. napríklad kolízie doposiaľ vznikajúce pri uplatňovaní § 76 ods.2 Tr. por. v porovnaní s § 19 zákona č.171/1993 Z.z. alebo pri uplatňovaní §§ 78,79 v porovnaní s § 21 citovaného zákona).

Ďalej budú prokurátori musieť trvať na tom, aby policajné orgány, u ktorých sa podľa § 12 ods.2 vyžaduje poverenie na vykonávanie úkonov v trestnom konaní (§ 12 ods.11), v súvislosti s vykonávaním takýchto úkonov doložili svoje poverenie na ich vykonávanie.

Bezpodmienečne si to vyžaduje potreba zaistiť zákonnosť prípravného konania, nad ktorým bude prokurátor i naďalej vykonávať dozor (§ 174 ods.1). Rôznorodosť policajných orgánov a ich služieb, ich funkčného zaradenia a kvalifikačných predpokladov, ktoré sa vyžadujú na výkon toho-ktorého druhu služby alebo funkcie, by inak mohla spôsobiť, že v niektorých prípadoch by u policajného orgánu neboli dané odborné predpoklady na vykonávanie úkonov trestného konania, čo by mohlo mať negatívny dopad na kvalitu a celkovú zákonnosť trestného konania. Preto zákon stanovuje podmienku, že policajným orgánom v zmysle § 12 ods.2 na účely Trestného poriadku nebude ktorýkoľvek policajt, ktoréhokoľvek policajného zboru a ktorejkoľvek jeho služby, ale sú nimi len poverené orgány policajných zborov (resp. Zboru väzenskej a justičnej stráže SR), ktoré sú v tomto ustanovení vymenované. Uvedené ustanovenie vymedzuje aj ich funkčnú príslušnosť.

Generálna prokuratúra SR ešte zatiaľ nemá z týchto zborov zásady týkajúce sa spôsobu poverovania policajných orgánov na vykonávanie úkonov trestného konania (kto ich bude poverovať, ako,

v akom rozsahu, aké odborné či iné predpoklady sa budú vyžadovať k povereniu, ako sa bude poverenie preukazovať, aby jeho existencia bola kontrolovateľná a podob.). Hneď po ich získaní Vám budú poskytnuté.

5/ Zásadne sa zmenil obsah pojmu "prípravné konanie". Aj keď podľa § 12 ods. 11 sa bude i naďalej trestným konaním rozumieť konanie podľa Trestného poriadku, trestným stíhaním úsek konania od začatia trestného stíhania až do právoplatnosti rozsudku, prípadne iného rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní vo veci samej, prípravným konaním sa bude rozumieť úsek od začatia trestného stíhania alebo od vykonania neodkladných alebo neopakovateľných úkonov (§ 158 ods.4, 6) do podania obžaloby, postúpenia veci, prerušenia alebo zastavenia trestného stíhania pred podaním obžaloby.

Hoci vykonanie neodkladných alebo neopakovateľných úkonov nebude mať (ako tomu bolo doposiaľ podľa tretej vety §-u 160 ods.1) účinky začatia trestného stíhania, lebo podľa nového znenia § 160 ods.1 Tr. por. bude možné trestné stíhanie začať výlučne len vydaním uznesenia o vznesení obvinenia (aj to len vtedy, keď zistené skutočnosti budú nasvedčovať tomu, že bol spáchaný trestný čin, ak bude dostatočne odôvodnený záver, že ho spáchala určitá osoba a ak nebude dôvod vec odložiť podľa § 159 odsek 2 a 3), ich vykonaním sa podľa § 12 ods.11 tiež začne prípravné konanie.

To znamená, že prípravné konanie sa v prípade vykonania neodkladných alebo neopakovateľných úkonov (či ich vykoná vyšetrovateľ, alebo ich vykoná policajný orgán - 158 ods.4) začne ešte skôr, než sa začne trestné stíhanie.

Inštitút preverovania bol ponechaný aj do budúcnosti. Jeho obsah, najmä ak ho budú vykonávať vyšetrovatelia alebo policajné orgány, je pomerne nejasný.

Podľa § 158 ods.1 prokurátor, vyšetrovateľ a policajný orgán budú naďalej povinní prijímať oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin, a čo najrýchlejšie ich vybavovať; pritom budú povinní poučiť oznamovateľa o zodpovednosti za vedome nepravdivé údaje a ak o to oznamovateľ požia-

da, do jedného mesiaca od jeho oznámenia upovedomiť ho o urobenných opatreniach.

Na preverenie oznámení a ostatných podnetov na trestné stíhanie budú podľa § 158 ods.3 prokurátor, vyšetrovateľ a policajný orgán obstarávať potrebné podklady a nevyhnutné vysvetlenia a zisťovať a zabezpečovať stopy trestného činu; vyšetrovateľ bude vykonávať úkony podľa tohoto ustanovenia pri trestných činoch, na ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica prevyšuje tri roky.

Ak trestné stíhanie podľa § 160 nebude ešte možné začať preto, že osoba, ktorá môže byť obvinená, nie je ešte známa, môže vyšetrovateľ alebo policajný orgán podľa § 158 ods.4 vykonávať spôsobom uvedeným v štvrtej a piatej hlave len neodkladné alebo neopakovateľné úkony. Odpis zápisnice o týchto úkonoch zašle do 48 hodín prokurátorovi. Tento postup nezbaví policajný orgán povinnosti neodkladne odovzdať vec vyšetrovateľovi, ak je dôvod vzniesť určitej osobe obvinenie, a vyšetrovateľa povinnosti vzniesť osobe, ktorá má byť stíhaná, obvinenie v súlade s § 160.

O obsahu vysvetlení, ktoré nemajú povahu neodkladného alebo neopakovateľného úkonu, sa podľa § 158 ods.5 spíše iba úradný záznam. Tento záznam slúži prokurátorovi a obvinenému na zváženie návrhu, aby osoba, ktorá takéto vysvetlenie podala, bola pred súdom vypočutá ako svedok, a súdu na úvahu, či takýto dôkaz vykoná. Záznam nie je možné v konaní pred súdom použiť ako dôkaz. Ak je ten, kto podal vysvetlenie, neskôr vypočúvaný ako svedok alebo ako obvinený, nemôže mu byť záznam predložený.

Ustanovenie § 159 ods.4 ďalej hovorí, že ak sa nepodarilo zistiť skutočnosti oprávňujúce začať trestné stíhanie (§ 160), vyšetrovateľ alebo policajný orgán vec uznesením uloží. Pred uložením veci treba urobiť všetko, čo je potrebné na zabezpečenie úspešného vykonania trestného stíhania. Ak pominú dôvody uloženia, postupuje sa podľa § 159 ods. 2 a 3 alebo podľa § 160. Podľa § 159 ods.5 sa uznesenie o odložení alebo uložení veci musí doručiť poškodenému. Uznesenie o odložení veci podľa odseku 2 a 3 alebo o uložení veci podľa odseku 4 musí byť doručené do 48 hodín prokurátorovi. Oznamovateľ sa o odložení alebo uložení veci vyro-

zumie, ak o to podľa § 158 ods. 1 požiadal.

Tieto ustanovenia vyvolávajú celý rad nejasných otázok. V prvom rade je to otázka, kto vlastne bude vykonávať preverovanie, čo sa ním bude rozumieť, aké úkony v rámci neho bude možné realizovať, aká bude právna relevancia dôkazov zadovážených v preverovaní, ako sa budú procesne uskutočňovať, kde je hranica medzi preverovaním a prípravným konaním (najmä v postupe vyšetrovateľa) a ako bude možné preverovanie (prípravné konanie) ukončiť.

Pokiaľ ide o prokurátora:

Trestný poriadok v § 158 ods.1 síce i jeho zaväzuje k povinnosti prijímať a urýchlene vybavovať oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin, ale výslovne mu neukladá, aby preverovanie vykonával osobne. Naopak, v druhom odseku § 158 adresuje povinnosť robiť všetky potrebné opatrenia na odhalenie trestných činov a zistenie ich páchatelov policajným orgánom. I naďalej bude ich povinnosťou odhaľovať trestné činy a prijímať a preverovať oznámenia o trestných činoch, ktoré im došli. Ak pôjde o trestné činy, na ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica prevyšuje tri roky, príslušnosť na ich preverenie bude daná vyšetrovateľovi (i keď aj on bude mať zákonnú možnosť podľa § 157 ods.2 za účelom preverenia oznámenia, na ktoré je sám príslušný, dať pokyn policajným orgánom na vykonanie takých úkonov, ktoré sú potrebné na objasnenie vecí alebo na zistenie páchatela).

Na plnení povinností policajných orgánov a vyšetrovateľov pri odhaľovaní trestných činov a preverovaní oznámení, ktoré im boli doručené, ako aj na dodržaní ustanovenia o vecnej príslušnosti v preverovaní budú musieť prokurátori trvať.

Povinnosť prokurátora prijímať a vybavovať oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin, sa týka oznámení adresovaných (resp. doručených) prokuratúre. Ani tu ale prokurátor nebude povinný oznámenie vybaviť vykonaním celého preverovania osobne.

Prokurátor bude môcť aj naďalej prijaté oznámenie vybaviť:

a/ začatím trestného stíhania (§ 174 ods.2 písm. c/) alebo

pokynom vyšetrovateľovi na začatie trestného stíhania - vznesenie obvinenia (§ 174 ods.2 písm. a/, b/) hneď po prijatí oznámenia, pokiaľ to skutočnosti a dôkazy, ktoré prokurátor má pri prijatí oznámenia, dovoľujú, alebo po jeho doplnení o nutné doplňujúce vysvetlenie alebo doklady zo strany oznamovateľa), alebo

b/ pokynom podľa 175 ods.2 (odstúpením oznámenia) na vykonanie preverovania príslušnému policajnému orgánu alebo vyšetrovateľovi, a to

ba/ bez ďalšieho sledovania preverovania prokurátorom, alebo

bb/ v kombinácii so sledovaním preverovania prokurátorom (napr. vo forme jeho usmerňovania pokynmi prokurátora a nariadením správovej povinnosti o priebehu a výsledku preverovania), alebo

c/ vykonaním celého preverovania (vrátane konečného rozhodnutia - začatie trestného stíhania alebo pokyn na začatie trestného stíhania podľa § 160 ods.1, § 174 ods.2 písm. c/, resp. § 174 ods.2 písm. a/, odovzdanie veci podľa § 159 ods.1 písm. a/, b/, odloženie podľa § 159 ods.2,3 alebo uloženie veci podľa § 159 ods.4) alebo jeho časti priamo prokurátorom, a to prípadne i s využitím jeho oprávnenia podľa § 157 ods.2 Tr. por. dávať vyšetrovateľovi a policajným orgánom záväzné pokyny na vykonanie niektorých úkonov, ktoré sú potrebné na objasnenie veci a na odhalenie páchateľa trestného činu.

Vzhľadom na súčasnú koncepciu prípravného konania a tendenciu presunu úloh prokurátora viac do polohy plnenia dozorových funkcií (inštitút vyšetrovania vykonávaného prokurátorom podľa § 161 ods.4, zavedený novelou Trestného poriadku č.178/1993 Z.z., terajšia novela ruší - vid. nové znenie § 161; prokurátor bude však môcť i naďalej vykonať i celé vyšetrovanie v rámci plnenia svojej dozorovej funkcie podľa § 174 ods.2 písm. c/) by prokurátor mal osobne vykonávať celé preverovanie (písm. c/) len celkom výnimočne, len ak by pre mimoriadne vysokú skutkovú, dôkaznú či právnu náročnosť veci alebo pre podozrenie z možnej predpojatosti nebolo možné zabezpečiť, aby preverovanie riadne vykonal príslušný policajný orgán alebo vyšetrovateľ. Zabezpečte dôsledné plnenie tejto časti pokynu prokurátormi vo svojej pôsob-

nosti.

Prokurátor bude musieť, aj keď nebude vykonávať preverovanie osobne (c/), u oznámení, ktoré mu boli adresované (doručené), uskutočniť niektoré naliehavé úkony, ak neznesú odklad alebo ak ide o úkony, ktoré podľa zákona môže vykonať len prokurátor, menovite vykonať poučenie oznamovateľa a poškodeného, vyžiadať jeho stanovisko v prípadoch uvedených v § 163a Tr. por., doplňujúce vysvetlenie a chýbajúce doklady od oznamovateľa a vyžiadať vykonanie previerky alebo revízie, resp. ich doplnenie).

Ak bude prokurátor vykonávať preverovanie (celé alebo jeho časť), bude mať možnosť v rámci neho využívať prostriedky podľa § 158 ods. 3,4,5, ale bez obmedzení tam uvedených, ktoré sa vzťahujú len na vyšetrovateľa a policajný orgán. I on síce bude môcť vykonať spôsobom podľa IV a V hlavy len neodkladné a neopakovateľné úkony (dôkazy vykonané pred začatím trestného stíhania - vznesením obvinenia, ak by neboli neodkladnými alebo neopakovateľnými úkonmi, by súd zrejme neakceptoval), ale nebude povinný vec odovzdať, ak je dôvod vzniesť určitej osobe obvinenie, bez meškania vyšetrovateľovi. I on by ale v takomto prípade mal buď sám vzniesť obvinenie (§ 174 ods.2 písm. c/), alebo dať na vznesenie obvinenia pokyn vyšetrovateľovi (§ 174 ods.2 písm. a/). Preverovanie sa skončí (resp. začne sa prípravné konanie) aj tu začatím trestného stíhania (vznesením obvinenia) alebo vykonaním neodkladných alebo neopakovateľných úkonov.

Podľa rovnakých hľadísk sa bude posudzovať hranica medzi preverovaním a prípravným konaním v prípade preverovania vykonávaného vyšetrovateľmi (resp. policajnými orgánmi). Ak je podľa § 12 ods.11 prípravným konaním úsek začínajúci začatím trestného stíhania (t.j. vznesením obvinenia - viď. § 160 ods.1) alebo vykonaním neodkladných alebo neopakovateľných úkonov, potom preverovaním a contrario je všetka činnosť vyšetrovateľa alebo policajného orgánu (no aj prokurátora) pred začatím trestného stíhania alebo pred vykonaním neodkladných alebo neopakovateľných úkonov. Uvedené rozlíšenie je dôležité z hľadiska presného vymedzenia predmetu prokurátorského dozoru podľa § 174 ods.1, ale aj z iných hľadísk, najmä z hľadiska právnej relevancie zadováže-

ných dôkazov.

Generálna prokuratúra SR zaujíma stanovisko, že okrem dôkazov, na vykonanie (zistenie a zaistenie) ktorých Trestný poriadok v trestnom konaní pred podaním obžaloby nepredpisuje špeciálny režim (napr. vecné a listinné dôkazy), možno rozhodnutie v trestnom stíhaní oprieť len o dôkazy vykonané v prípravnom konaní, teda po začatí trestného stíhania (vznesení obvinenia určitej osoby), resp. ktoré boli zadovážené vykonaním neodkladných alebo neopakovateľných úkonov podľa IV. a V. hlavy, ktorými sa prípravné konanie začína.

Ak dôkazy neboli získané spôsobom podľa IV. a V. hlavy, nebude možné na ne prihliadnuť, aj keby boli zadovážené úkonmi, ktoré by inak mohli byť považované za neodkladné alebo neopakovateľné. Rovnako nebude možné prihliadnuť na dôkazy, ktoré síce boli získané spôsobom podľa IV. a V. hlavy, ale úkonmi, ktoré objektívne neboli neodkladné alebo neopakovateľné v zmysle § 158 ods.6.

Ťažisko objasnenia veci nemožno presúvať do fázy pred začatím prípravného konania. V preverovaní možno zadovážovať len dôkazy potrebné pre rozhodnutie, či sú splnené podmienky na začatie trestného stíhania - vznesenie obvinenia konkrétnej osoby v rozsahu podľa § 160 ods.1 Tr. por.

Na viacerých miestach (viď. nový názov druhej časti a druhého oddielu X. hlavy Trestného poriadku, § 161 až § 167, § 174 ods.2 písm. a/ Tr. por.) sa používa pojem "vyšetrovanie". Pre správnu interpretáciu a aplikáciu ustanovení novelizovaného Trestného poriadku je dôležité presne vymedziť aj tento pojem. Ako vyplýva zo systematického, logického i gramatického výkladu § 158 ods.3,4 v porovnaní s ustanoveniami § 160, § 161 a nasl., vyšetrovaním sa aj naďalej bude považovať len úsek prípravného konania od začatia trestného stíhania do skončenia vyšetrovania podľa § 166. Jeho začiatok teda už nebude, keď sa prípravné konanie začne inak než vznesením obvinenia (začatím trestného konania), teda vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu, identický s momentom začatia prípravného konania, ako tomu bolo doposiaľ. Úsek od vykonania neodkladného alebo neopakovateľného úkonu do vznesenia obvinenia nie je vyšetrovaním, je preverovaním

(postupom pred začatím trestného aj keď ho vykonáva vyšetrovateľ a aj keď sa už začalo prípravné konanie).

Rovnako presne treba vymedziť, aké úkony budú môcť vykonávať vyšetrovateľ alebo policajný orgán v rámci preverovania. Trestný poriadok v § 158 ods.4,5 výslovne nezakazuje vykonávať odkladné alebo opakovateľné úkony, len ich neumožňuje vykonávať spôsobom podľa IV. a V. hlavy. Lenže ak by neboli vykonané spôsobom podľa IV. a V. hlavy, spôsob ich vykonania by odporoval zákonu a tieto úkony (napr. dôkazné prostriedky) by boli z tohto dôvodu pre ďalšie trestné konanie nepoužiteľné. Spôsobom podľa IV. a V. hlavy Trestný poriadok v § 158 ods.4 dovoľuje pred začatím trestného stíhania vykonať len neodkladné a neopakovateľné úkony. Z odkladných alebo opakovateľných úkonov v preverovaní dovoľuje v § 158 ods.5 zadovážiť len vysvetlenia, aj to nie spôsobom podľa V. hlavy, ale o vysvetlení sa spíše len úradný záznam (nie zápisnica o vysvetlení podľa § 17 zákona č.171/1993 Z.z., pretože už pôjde o konanie o trestnom čine, nie o vysvetlenie za účelom odhalenia trestného činu, a § 158 ods.4,5 je potom voči § 17 zákona č.171/1993 Z.z. lex specialis), ktorý nemožno v konaní pred súdom použiť ako dôkaz.

Ešte závažnejšou otázkou je presné vymedzenie neodkladných alebo neopakovateľných úkonov. V § 158 ods.6 sa síce vysvetľuje, čo sa rozumie pod neodkladnými a neopakovateľnými úkonmi (neodkladným úkonom je taký úkon, ktorý vzhľadom na nebezpečenstvo jeho zmarenia, zničenia alebo straty neznesie z hľadiska účelu trestného konania odklad na dobu, kým bude začaté trestné stíhanie a neopakovateľným úkonom je taký úkon, ktorý nebude možné vykonať pred súdom), ale takéto vymedzenie je veľmi všeobecné a pripúšťa rozličný výklad. Možné dôsledky rôzneho výkladu zo strany orgánov podieľajúcich sa na jednotlivých fázach trestného konania (policajný orgán resp. vyšetrovateľ, prokurátor, súd) sú o to nebezpečnejšie, že orgán, ktorý vstúpil do trestného konania neskôr, môže mať iný názor na neodkladnosť alebo neopakovateľnosť úkonu, ktorý bol predchádzajúcim orgánom posúdený ako neodkladný alebo neopakovateľný, a teda i na zákonnosť jeho vykonania (možnosť jeho vykonania spôsobom podľa IV. a V. hlavy), použiteľnosť

v konaní pred súdom (napr. dôkazy) a na ustálenie momentu začatia prípravného konania.

Aby sa naznačené nebezpečenstvo čo najviac znížilo, budú prokurátori musieť (napr. pri previerkach práce vyšetrovacích súčastí a útvarov Policajného zboru, na základe podnetov, pri previerkach spisov, preskúmvaní zákonnosti uznesení a opatrení vyšetrovateľov a policajných orgánov, atď.) starostlivo skúmať:

- či vyšetrovatelia alebo policajné orgány v preverovaní nevykonávajú spôsobom podľa IV. a V. hlavy aj úkony odkladné a opakovateľné

- odpis zápisnice o vykonaní neodkladného alebo neopakovateľného úkonu, ktorý im predloží vyšetrovateľ alebo policajný orgán podľa § 158 ods.4

- či policajný orgán včas a riadne plní svoju povinnosť podľa tretej vety § 158 ods.4 - neodkladne, ak je dôvod určitej osoby vzniesť obvinenie, po vykonaní neodkladného alebo neopakovateľného úkonu odovzdať vec vyšetrovateľovi a či vyšetrovateľ potom včas začína v takomto prípade (vo veciach, ktoré prevzal od policajného orgánu, no i vo veciach, ktoré preveroval sám) trestné stíhanie. Prokurátor však v tejto spojitosti neprijme na rozhodnutie eventuálne spory medzi vyšetrovateľom a policajným orgánom o otázke, či sú dostatočné dôvody na vznesenie obvinenia určitej osoby (nejde o prípad predpokladaný v § 162).

Nie je možné taxatívne určiť, ktoré úkony už svojou povahou budú vždy neodkladnými alebo neopakovateľnými úkonmi v zmysle všeobecného vymedzenia v § 158 ods.6. Takým môže byť napokon podľa konkrétnych okolností prípadu každý zabezpečovací úkon podľa IV. hlavy (väzba, zadržanie, odňatie veci, zaistenie účtu, domová, osobná prehliadka a prehliadka iných priestorov a pozemkov, vstup do obydľia, iných priestorov a na pozemok, zadržanie, otvorenie a zámena obsahu zásielok, odpočúvanie telekomunikačnej siete, kontrolovaná dodávka i použitie agenta) a každý dôkazný prostriedok podľa V. hlavy (ohliadka, prehliadka tela a iné podobné úkony, prehliadka a pitva mŕtvoly, výpoveď svedka, znalecké dokazovanie, konfrontácia, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus a i.), ak je obava z jeho zmarenia, zničenia alebo straty,

v dôsledku čoho jeho vykonanie (zabezpečenie) neznesie z hľadiska účelu trestného konania odklad na dobu, kým bude začaté trestné stíhanie, resp. ak je obava, že úkon nebude možné vykonať pred súdom. Niktorý z týchto úkonov môže byť súčasne aj neodkladným, aj neopakovateľným.

Predmetným spôsobom preto nie je možné bližšie špecifikovať neodkladné alebo neopakovateľné úkony. Možno to je len podrobnejším upresnením všeobecného vymedzenia týchto pojmov. Takýmto úkonom, napríklad, nepochybne bude spravidla bývať ohliadka, prehliadka tela a iné podobné úkony (odber vzoriek biologického materiálu), prehliadka a pitva mŕtvoly, úkony na zisťovanie a zaistovanie stôp trestného činu, vyžiadanie údajov, ktoré tvoria predmet bankového tajomstva, od banky, ale aj všetky zabezpečovacie úkony, ktorými sa má nielen zadovážiť osoba alebo vec na účely trestného konania, ale i zistiť a zaistiť dôkaz (spravidla neopakovateľný), či dôkazný prostriedok, ktorý je nositeľom dôkazu. Z tohto pohľadu, napríklad, by bolo možné považovať za neodkladný alebo neopakovateľný úkon i výsluch svedka, ak pôjde o maloletú alebo prestárnu osobu, u ktorých je vyššie riziko zníženej pamäti vzhľadom na faktor času, alebo svedka, ktorý má veľmi vysoký vek alebo je chorý, zranený, má odcestovať do cudziny, alebo je len na návšteve a miesto jeho bydliska je veľmi vzdialené (cudzinec). V zásade by to mali byť úkony ani tak nie na podrobnejšie objasnenie veci, ale potrebné vôbec na zistenie, či ide o trestný čin, a na odhalenie jeho páchatela, teda na objasnenie základných okolností činu, pričom hrozí buď úplné zmarenie objasnenie veci, alebo zánik či zníženie dôkaznej hodnoty úkonu, ak by sa s jeho vykonaním vyčkávalo na neskoršiu dobu.

Novela Trestného poriadku, žiaľ, nepredpokladá všetky možné procesné situácie, ktoré môžu v dôsledku nového znenia Trestného poriadku vzniknúť. Treba ujasniť, ako bude môcť policajný orgán o veci rozhodnúť, keď vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu začal v zmysle § 12 ods. 11 prípravné konanie, ale jeho vykonanie nebolo úspešné, neprinieslo očakávaný efekt, lebo sa ním nezistil páchatel trestného činu. Alebo sa ním síce zistil páchatel trestného činu, ale práve týmto úkonom sa napokon

dokázalo, že skutok nie je trestným činom, ale je priestupkom, disciplinárnym priestupkom alebo kárnym previnením a treba ho odovzdať orgánu príslušnému na jeho prejednanie, alebo ak že skutok nie je nie je vôbec trestným činom, ale ani priestupkom (disciplinárnym priestupkom, kárnym previnením), resp. sa zistí, že je trestným činom, ale trestné stíhanie je neprípustné.

Policajný orgán, totiž, podľa tretej vety § 158 ods.4 je je povinný vec odovzdať ihneď po vykonaní neodkladného alebo neopakovateľného úkonu vyšetrovateľovi, len ak je dôvod vzniesť určitej osobe obvinenie.

Do rovnakej situácie sa môže dostať i vyšetrovateľ, ak vec od policajta po vykonaní neodkladného alebo neopakovateľného úkonu prevezme a tieto skutočnosti zistí až neskôr, resp. ak táto situácia nastane vo veci v preverovaní, ktoré podľa § 158 ods.3 vykonáva on.

Vyšetrovateľ by nemohol začať trestné stíhanie a vzniesť obvinenie), lebo podľa § 160 ods.1 sa naň vyžaduje, aby zistené skutočnosti dostatočne potvrdzovali, že bol spáchaný trestný čin, že ho spáchala určitá osoba a súčasne sa vyžaduje podmienka, že nie je dôvod na postup podľa § 159 ods.2,3.

Nové znenie § 173 ods.1 nedovoľuje v prípade neznámeho páchatela prerušiť trestné stíhanie (to napokon nebolo ani začaté). Ustanovenie nového odseku 4 §-u 159 však na tieto prípady pamätá, keď hovorí, že ak sa nepodarilo zistiť skutočnosti oprávňujúce začať trestné stíhanie (§ 160), vyšetrovateľ alebo policajný orgán vec uznesením uloží. Pred uložením veci treba urobiť všetko, čo je potrebné na zabezpečenie úspešného vykonania trestného stíhania. Ak pominú dôvody uloženia, postupuje sa podľa - 159 ods. 2 a 3 alebo podľa § 160.

Oproti doterajšiemu právnomu stavu tak vzniká atypická situácia, že prípravné konanie sa môže nielen začať, ale aj skončiť pred začatím trestného stíhania (vznesením obvinenia), pokiaľ sa začalo vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu (- 158 ods.4,6, § 12 ods.11).

To platí nielen v prípadoch, keď nebol zistený skutočný páchatel trestného činu, ale aj vtedy, keď sa až vykonaním takého

úkonu zistí, že síce ide o trestný čin, ale trestné stíhanie je neprípustné (§ 11) alebo neúčelné (§ 172 ods.2), lebo i tu môže prokurátor, vyšetrovateľ alebo policajný orgán podľa § 153 ods.2,3 vec odložiť pred začatím trestného stíhania.

Nedostatkom novely je, že v § 12 ods.1 nestanovila vyčerpávajúco všetky spôsoby skončenia prípravného konania a nereagovala na možnosť, že v prípade začatia prípravného konania vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu, ak nebolo (a ani nebude) začaté trestné stíhanie vznesením obvinenia), a teda nebude možné použiť ustanovenia § 172 o zastavení trestného stíhania a § 171 o postúpení veci, sa zistí, že skutok nie je trestným činom, ale je len priestupkom (disciplinárnym priestupkom, kárnym previnením), prípadne že skutok nie je trestným činom ani priestupkom. Aj v ustanovení - 159 ods.1 malo byť výslovne uvedené, že prokurátor, vyšetrovateľ alebo policajný orgán vec pred začatím trestného stíhania uznesením odloží, ak nejde o podozrenie z trestného činu a nie je na mieste ju vybaviť inak, prípadne ju odovzdá na prejednanie príslušnému orgánu na prejednanie priestupku alebo na disciplinárne alebo kárne prejednanie.

Aj keď sa to v ustanovení § 159 ods.1 výslovne neuvádza, Generálna prokuratúra SR má za to, že toto ustanovenie možno použiť pred začatím trestného stíhania aj na prípady vybavenia veci v prípravnom konaní, ak sa začalo vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu.

6/ Vyššieuvedené vymedzenie hraníc prípravného konania je veľmi dôležité si uvedomiť z hľadiska nového predmetu pôsobnosti prokurátora v prípravnom konaní podľa § 174 ods.1, pretože prokurátor bude vykonávať, pochopiteľne, dozor aj nad zákonnosťou tej časti prípravného konania, ktoré sa začne vykonaním neodkladných alebo neopakovateľných úkonov, či ich vykoná policajný orgán, alebo ich alebo vyšetrovateľ, a taktiež bez ohľadu, či prípravné konanie takto začaté "prerastie" do trestného stíhania (vznesenia obvinenia), alebo sa skončí rovnakým spôsobom, ako sa končí preverovanie (§ 159).

Na to sa potom viaže i možnosť použitia prostriedkov

prokurátora podľa § 174 ods.2, § 175 a i. Trestného poriadku.

Prostriedky prokurátora na zistenie a zaistenie zákonnosti podľa § 174 ods.2 ostali v podstate zachované (dávať záväzné pokyny na vyšetrovanie trestných činov, vyžadovať od vyšetrovateľa alebo policajného orgánu spisy, dokumenty, materiály a správy o spáchaných trestných činoch za účelom previerky, či vyšetrovateľ včas začína trestné stíhanie a riadne v ňom postupuje, zúčastniť sa vykonávania úkonov vyšetrovateľa alebo policajného orgánu, osobne vykonať jednotlivý úkon alebo i celé vyšetrovanie a vydať rozhodnutie v ktorejkoľvek veci, vracať vec vyšetrovateľovi so svojimi pokynmi na doplnenie, zrušovať nezákonné alebo nedôvodné rozhodnutia a opatrenia vyšetrovateľa a policajného orgánu a nahrádzať ich vlastnými a odňať ktorúkoľvek vec určitému vyšetrovateľovi a urobiť opatrenie, aby vec bola prikázaná inému vyšetrovateľovi).

Oprávnenie podľa § 174 ods.2 dávať záväzné pokyny na vyšetrovanie trestných činov, a to počnúc pokynom na vznesenie obvinenia (začatia trestného stíhania), sa, pochopiteľne, viaže už len na vyšetrovateľa, pretože policajné orgány nesmú trestné stíhanie vykonávať a v prípravnej fáze Trestný poriadok pozná už len jednu formu trestného stíhania - vyšetrovanie. Toto vymedzenie je tiež dôkazom, že činnosť vyšetrovateľa pred začatím trestného stíhania, teda vykonávanie preverovania alebo prípravného konania, ak sa začalo vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu, nie je vyšetrovaním.

Prokurátor však môže aj mimo vyšetrovania vyšetrovateľom a tiež i policajným orgánom dávať záväzné pokyny na vykonanie úkonov, ktoré sú tieto orgány oprávnené vykonať, ak sú potrebné na objasnenie veci alebo na zistenie páchatela, podľa § 157 ods.2, a to nielen v prípravnom konaní (ak sa začalo vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu), ale aj v preverovaní (ustanovenie § 157 ods.2 možnosť takýchto pokynov len na preverovanie, alebo naopak, len na prípravné konanie, neobmedzuje).

Pri takomto vymedzení pôsobnosti bude prokurátor môcť v rovnakom rozsahu od vyšetrovateľa i od policajného orgánu vyžadovať na podklade § 174 ods.2 spisy, dokumenty, materiály a správy

o spáchaných trestných činoch za účelom previerky, či vyšetrovateľ včas začína trestné stíhanie a riadne v ňom postupuje.

Na podklade tohto oprávnenia (i na podklade § 174 ods.2) budú musieť prokurátori s maximálnou dôslednosťou preskúmať nielen uznesenia vyšetrovateľov o vznesení obvinenia (o začatí trestného stíhania), ale aj zápisnice vyšetrovateľov a vyhľadávacích orgánov o vykonaní neodkladného alebo neopakovateľného úkonu (§ 158 ods.4, druhá veta), pokiaľ sa prípravné konanie začalo ich vykonaním, uznesenia vyšetrovateľov a policajných orgánov o odložení i uložení veci podľa § 159 ods.2,3,4, ak boli vydané v prípravnom konaní (§ 159 ods.5), a to najmä so zameraním na zistenie, či policajný orgán, ak vznikol dôvod určitej osobe vzniesť obvinenie, po vykonaní neodkladného alebo neopakovateľného úkonu vec ihneď odovzdal vyšetrovateľovi, a či vyšetrovateľ v takomto prípade (no i ak dôvod na vznesenie obvinenia vznikol v preverovaní, ktoré sám vykonával) neodkladne začal trestné stíhanie (§ 158 ods.4 tretia veta). Prokurátor, pochopiteľne, preskúma i zákonnosť a dôvodnosť vyššie spomínaných uznesení a opatrení vyšetrovateľov a policajných orgánov a nezákonné a nedôvodné uznesenia a opatrenia zruší na podklade § 174 ods.2 písm. e/.

Za účelom preskúmania uznesení a opatrení vyšetrovateľov a policajných orgánov si prokurátori po dobu do 31. marca 1994 spravidla vždy vyžiadajú aj spisový materiál. Od jeho predloženia možno upustiť len u celkom jednoduchých trestných vecí (právne, dôkazne i skutkovo), ak ide o trestný čin so sadzou trestu odňatia slobody neprevyšujúcou 2 roky.

V rámci previerok práce úradov vyšetrovania PZ a útvarov Policajného zboru, pri rozhodovaní o sťažnostiach oprávnených osôb, pri vybavovaní podnetov, no i po predložení podľa § 159 ods.5 prokurátori rovnako dôsledne preskúmajú opatrenia a uznesenia vyšetrovateľov a policajných orgánov o odovzdaní, odložení i o uložení veci, aj keď boli uskutočnené v preverovaní (bez toho, aby došlo k začatiu prípravného konania vykonaním neodkladných alebo neopakovateľných úkonov).

Pokiaľ ide o vyšetrovanie, väčšina jeho inštitútov ostala zachovaná, napriek niektorým zmenám. Len vyšetrovateľ bude môcť

v prípravnom konaní uskutočňovanom po začatí trestného stíhania vec postúpiť podľa § 171 alebo trestné stíhanie zastaviť podľa § 172 ods.1,2 resp. ho prerušiť podľa § 173 (prokurátor bude môcť, pochopiteľne, aj naďalej rozhodnúť o týchto otázkach na podklade § 174 ods.2 písm.c/). Iným spôsobom sa bude končiť vyšetrovanie. Vyšetrovateľ podľa § 166 ods.3 už nebude predkladať spisy so záverečnou správou obsahujúcou návrh na konečné opatrenie, ale len s návrhom na podanie obžaloby, so zoznamom navrhovaných dôkazov a odôvodnením, prečo nevyhovela ďalším návrhom na vykonanie dôkazov. O odmietnutí návrhov na doplnenie vyšetrovania rozhodne opatrením, nie uznesením (§ 166 ods.1). Proti pokynom prokurátora bude môcť podať námietky v rovnakom rozsahu ako doteraz (§ 164 ods.4) a policajnému orgánu nebude patriť vôbec právo námietok proti pokynom prokurátora (§ 157 ods.2).

Vyšetrovateľ nebude musieť opakovať úkony, ktoré boli vykonané pred vznesením obvinenia, a úkony vykonané na pokyn vyšetrovateľa policajnými orgánmi i po ňom, ak boli vykonané spôsobom zodpovedajúcim ustanoveniam tohto zákona. Ustanovenie § 158 ods. 3 a 4 sa pri vykonávaní vyšetrovacích úkonov použije obdobne (čo vlastne znamená použiteľnosť úkonov, najmä dôkazov, aj z prípravného konania začatého vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu pred začatím trestného stíhania, ak boli vykonané spôsobom podľa IV. a V. hlavy).

Doterajšie znenie § 161, ktoré v odseku 4 ustanovovalo, že vyšetrovanie vykonávajú vyšetrovatelia Policajného zboru a prokurátori (viď. zákon č.178/1993 Z.z.), bolo nahradené novým znením, podľa ktorého vyšetrovanie vykonávajú už len vyšetrovatelia Policajného zboru. Potom odpadá i potreba vymedzovať funkčnú a vecnú príslušnosť medzi týmito vyšetrovateľmi a prokurátormi.

To však neznamená, že prokurátori nebudú môcť vykonávať i celé vyšetrovanie (podľa vlastného výberu, fakultatívne). Budú ho môcť vykonávať na podklade § 174 ods.2 písm. c/, pričom musia postupovať podľa ustanovení platných pre vyšetrovateľa a proti ich uzneseniam bude prípustná sťažnosť v rovnakom rozsahu ako proti uzneseniam vyšetrovateľa.

Vzhľadom na súčasnú koncepciu prípravného konania a tenden-

ciu presunu úloh prokurátora viac do polohy plnenia dozorových funkcií by prokurátor mal osobne vykonávať celé vyšetrovanie len celkom výnimočne, len ak by pre mimoriadne vysokú skutkovú, dôkaznú či právnu náročnosť veci alebo pre podozrenie z možnej predpojatosti nebolo možné zabezpečiť, aby ho vykonal vyšetrovateľ Policajného zboru. Zabezpečte dôsledné plnenie tejto časti pokynu prokurátormi vo svojej pôsobnosti.

7/ Podľa nového znenia § 17 budú krajské sudy v prvom stupni konať len o trestných činoch, pokiaľ na ne zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého dolná hranica je najmenej osem rokov, alebo pokiaľ za ne možno uložiť výnimočný trest. O trestnom čine terorizmu, záškodníctva, sabotáže, skrátene dane podľa § 148 ods. 5 Trestného zákona, o trestných činoch uvedených v osobitnom zákone (zákon NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti...) a o trestnom čine podľa zákona na ochranu mieru koná v prvom stupni krajský súd aj vtedy, ak je dolná hranica trestu nižšia.

S uplatňovaním novely Trestného poriadku sa spája nutnosť reagovať na nové vymedzenie vecnej príslušnosti súdov (a v nadväznosti na to vecnej príslušnosti vyšetrovateľov na vyšetrovanie a vecnej príslušnosti prokurátorov na výkon dozoru nad vyšetrovaním, na postup prokurátorov v trestnom konaní na súde i na postup prokurátorov pri podávaní návrhov v prípravnom konaní súdu a ich zastupovaní na súde).

Novela túto otázku rieši v čl. II, bode 3 len vo vzťahu k súdom. Vo veciach, kde bola podaná obžaloba súdu príslušnému podľa doterajšieho ustanovenia § 17, dokončí sa konanie podľa doterajších predpisov.

To znamená, že vo veciach, v ktorých už doposiaľ bola alebo do 1. októbra 1994 ešte len bude podaná obžaloba v súlade s doterajším znením § 17, dokončí konanie krajský súd. Ak ale do uvedenej dátumu nebude podaná obžaloba vo veci patriacej podľa doterajšieho znenia § 17 do vecnej príslušnosti krajského súdu (MS v Bratislave), avšak po 1. októbri 1994 patriacej už do vecnej príslušnosti okresného (obvodného) súdu, po tomto dátume ju bude možné podať už len okresnému (obvodnému) súdu.

Pokiaľ vyšetrovanie na krajských úradoch vyšetrovania PZ (a na Mestskom úrade vyšetrovania PZ) vo veciach patriacich podľa doterajšieho znenia § 17 do vecnej príslušnosti krajského súdu, ktoré však po 1. októbri do jeho vecnej príslušnosti patriť nebudú, ešte nebolo skončené, vyšetrovanie dokončí krajský (mestský) úrad vyšetrovania, ale len ak už doteraz bolo alebo do 1. októbra 1994 bude vznesené obvinenie pre trestný čin určitej osoby. Ostatné veci, kde obvinenie ešte nebolo alebo do uvedeného dátumu nebude vznesené, budú po 1. októbri 1994 odstúpené na ďalšie konanie miestne príslušným okresným (obvodným) úradom vyšetrovania PZ.

Od týchto zásad vymedzenia vecnej príslušnosti súdov a úradov vyšetrovania PZ treba odvodzovať aj vecnú príslušnosť prokurátorov k výkonu dozoru nad vyšetrovaním a k postupu prokurátorov v trestnom konaní na súde.

Došlo k zmene aj vo vecnej príslušnosti súdov na vykonávanie niektorých úkonov v prípravnom konaní. Podľa nového odseku 2 §-u 26 je vo veciach uvedených v § 17 na vykonávanie úkonov v prípravnom konaní príslušný okresný súd v sídle krajského súdu a vojenský obvodový súd.

To znamená, že v takýchto veciach bude krajský (mestský) prokurátor návrh podávať nie na krajskom (mestskom) súde, ktorý by bol inak príslušný podľa § 26 ods.1, ale ho podá na okresnom (obvodnom) súde v sídle krajského (mestského) súdu, prípadne môže jeho podaním (a zastupovaním) poveriť podriadeného okresného (obvodného) prokurátora v okrese (obvode) súdu, u ktorého je daná príslušnosť podľa § 26 ods.2.

Treba upozorniť, že túto zmenu treba uplatňovať i v nadväznosti na zmenené znenie § 17 a prechodné ustanovenie čl.II novely Trestného poriadku. Pretože tento článok zakladá povinnosť krajského súdu len dokončiť konanie vo veciach, v ktorých bola (resp. bude) podaná obžaloba do 1. októbra 1994, avšak nie aj vykonávať úkony v prípravnom konaní na podklade návrhov alebo žiadostí (viď. napr. žiadosť obvineného o prepustenie z väzby), ak boli podané ešte pred 1. októbrom 1994, ale k tomuto dňu ešte neboli rozhodnuté, o návrhoch podaných pred uvedeným dňom a ešte neroz-

hodnutých bude po 1. októbri 1994 vecne príslušný rozhodnúť už len okresný (mestský) súd v sídle okresného (krajského) súdu, aj keby vyšetrovanie v tejto veci aj naďalej vykonával krajský (mestský) úrad vyšetrovania PZ. Túto okolnosť treba zohľadniť najmä pri podávaní návrhov prokurátora tesne pred dňom nadobudnutia účinnosti novely.

Ukladám Vám bez meškania vykonať všetky potrebné opatrenia (organizačné, personálne a iné) na uplatnenie zmien vo vecnej príslušnosti súdov podľa § 17, § 26 ods.2, vrátane následných zmien vo vecnej príslušnosti úradov vyšetrovania PZ a prokurátorov v okruhu Vašej pôsobnosti, a to aj pokiaľ ide o možné presunutie zaťaženia medzi oddeleniami prvostupňovej trestnej agendy a dozoru v trestnom konaní na krajských prokuratúrach (MP v Bratislave) navzájom, i medzi krajskými (MP v Bratislave) a okresnými (obvodnými) prokuratúrami.

8/ K veľmi významným zmenám došlo v inštitúte väzby, najmä pokiaľ ide o jej trvanie a predlžovanie jej lehoty trvania v prípravnom konaní.

Podľa § 71 ods. 1 väzba v prípravnom konaní a v konaní pred súdom môže trvať len nevyhnutnú dobu. Ak by väzba v prípravnom konaní presiahla šesť mesiacov a prepustením obvineného na slobodu by mohlo byť zmarené alebo sťažené dosiahnutie účelu trestného konania, môže na návrh prokurátora o ďalšom trvaní väzby do jedného roka rozhodnúť sudca a nad túto lehotu, najviac však do dvoch rokov, senát. Uznesenie o predĺžení väzby musí byť doručené obvinenému do 10 dní od rozhodnutia.

Ustanovenie § 71 ods. 2 zase hovorí, že väzba v konaní pred súdom spolu s väzbou v prípravnom konaní nesmie trvať dlhšie ako dva roky. Ak nebolo možné pre obtiažnosť veci alebo z iných závažných dôvodov trestné stíhanie v tejto lehote skončiť a prepustením obvineného na slobodu hrozí, že bude zmarené alebo podstatne sťažené dosiahnutie účelu trestného konania, môže o ďalšom trvaní väzby v dĺžke do jedného roka rozhodnúť najvyšší súd.

K zmene teda došlo v prvom rade v dĺžke základnej lehoty trvania väzby v prípravnom konaní, tá bola predĺžená z dvoch na šesť mesiacov.

Ak základná dvojmesačná lehota trvania väzby obvineného v prípravnom konaní podľa doterajších predpisov ku dňu 1. októbra 1994 nedovърši 2 mesiace, po tomto dni nie je potrebné dávať súdu návrh na jej predĺženie, návrh sa podá až pred uplynutím šiestich mesiacov, a to spôsobom podľa novelizovaného znenia § 71 ods.4. Ak ale základná dvojmesačná lehota trvania väzby obvineného v prípravnom konaní podľa doterajších predpisov ku dňu 1. októbra 1994 dovърši 2 mesiace, ešte pred týmto dňom je potrebné dať súdu návrh na jej predĺženie, pričom návrh sa podá podľa doterajšieho znenia § 71 ods.2. Podobne to platí aj v prípade, keď doterajšia základná dvojmesačná lehota už bola predĺžená (na počte predĺžení nezáleží).

Aj pri aplikácii nových ustanovení o väzbe treba vychádzať z predpokladu, že sa uplatnia všetky momentom nadobudnutia účinnosti novely Trestného poriadku, teda že

a/ uplatniť ich je možné a nutné (bez ohľadu na to, či väzba začala pred alebo po dni 1.10.1994) ihneď dňom 1. októbra 1994,

b/ Trestný poriadok nemá ustanovenie (podobné ustanoveniu § 16 Trestného zákona), ktoré by dovoľovalo použiť neskorší zákon len ak by to bolo pre obvineného priaznivejšie

c/ v prechodných a záverečných ustanoveniach novely sa neumožňuje na väzbu zo skoršieho obdobia použiť ustanovenia Trestného poriadku účinného do 1. októbra 1994.

Ďalšia zmena spočíva v tom, že maximálna dvojročná lehota trvania väzby sa delí medzi prípravné konanie i konanie na súde, ale je ju vlastne možné "vyčerpať" už v prípravnom konaní, lebo senát ju podľa § 71 ods.1 môže predĺžiť v prípravnom konaní až na dva roky. Ďalšie možné predĺženie väzby najvyšším súdom až o jeden rok podľa druhého odseku (v prípravnom konaní na návrh generálneho prokurátora podľa odseku 3) znamená možnosť jej celkového trvania až tri roky, ale z toho 1 rok spravidla pripadá na konanie na súde, lebo v prípravnom konaní môže byť predĺžená maximál-

ne na dva roky. Ustanovenie § 71 ods.2 ale neobmedzuje mimoriadne predĺženie väzby najviac o ďalší jeden rok (čo je maximálne 3 roky) len na konanie na súde. Naopak, v spojitosti so znením odseku 3, že (citujem) "...Návrh na predĺženie lehoty podľa odseku 2 podáva v prípravnom konaní generálny prokurátor...", možno usudzovať že mimoriadne predĺženie, najviac o jeden rok, sa môže uskutočniť aj pre účely prípravného konania, čo by časový priestor pre uskutočnenie väzobného trestného konania na súde ešte viac zúžilo.

Práve z týchto dôvodov sa v § 71 ods.5 ustanovuje, že generálny prokurátor je povinný podať návrh na predĺženie väzby spôsobom uvedeným v odseku 4 i vtedy, ak obžaloba bude podaná v dobe kratšej ako 10 dní pred skončením väzobnej lehoty, teda ak obžaloba bude podaná neskôr ako 10 dní pred ukončením dvojročnej (na účely prípravného konania predĺženej) lehoty.

Pokiaľ v budúcnosti nebude ustanovené generálnym prokurátorom SR niečo iné, ukladám Vám, aby ste v takýchto prípadoch celý spisový materiál (originál spisu) Generálnej prokuratúre doručili, spolu s odôvodneným návrhom, najneskôr 25 dní pred uplynutím dvojročnej lehoty. Okresné (obvodné) prokuratúry predložia svoj návrh priamo GP SR a nadriadenej krajskej (mestskej) prokuratúre ho zašlú v opise na vedomie.

Súčasne Vám ukladám bezpodmienečne dodržiavať (a za tým účelom vykonajte potrebné opatrenia voči vyšetrovateľom PZ vo Vašej pôsobnosti) 10-dňovú poriadkovú lehotu podľa § 71 ods.4 voči súdom na podanie návrhu na predĺženie lehoty trvania väzby v prípravnom konaní. Súčasne upozorňujem, že podľa odseku 9 citovaného paragrafu je k takému návrhu nutné vždy pripojiť celý doposiaľ získaný materiál.

Už síce nebude platiť sporné znenie doterajšieho odseku 2 §-u 71, ktoré prokurátorovi ukladalo povinnosť obvineného z väzby prepustiť na slobodu, ak súd o jeho návrhu na predĺženie väzby nerozhodol, ale podľa druhej vety § 71 ods.4, ak návrh nie je predložený v spomínanej 10-dňovej poriadkovej lehote, prokurátor musí v prípravnom konaní prepustiť obvineného na slobodu, najneskôr deň po uplynutí lehoty, na ktorú bolo trvanie väzby obmedze-

né. Z uvedeného znenia sa dá usúdiť, že prokurátor bude musieť vždy prepustiť obvineného v prípravnom konaní z väzby, a to najneskôr prvý deň po uplynutí lehoty (základnej alebo predĺženej), aj keby neskôr, teda do jej skončenia, takýto návrh súdu podal. Nebude ale musieť obvineného z väzby prepustiť, ak najneskôr do skončenia väzobnej lehoty (základnej alebo predĺženej) podá súdu obžalobu, keďže povinnosť prepustiť obvineného z väzby podľa prvej vety § 71 ods.4 sa viaže výlučne len na nepodanie návrhu na jej predĺženie (viď. prvú vetu § 71 ods.4) a pri podaní obžaloby súdu sa návrh na predĺženie väzby nepodáva.

Ukladám Vám povinnosti plynúce z prvej i druhej vety § 71 ods.4 kategoricky dodržiavať.

Napokon Vám ukladám so zvýšenou pozornosťou na podklade nového znenia § 72 ods.1 skúmať, či sa u obvineného nezmenili dôvody väzby v prípravnom konaní, ak áno, urýchlene podať návrh príslušnému sudcovi na rozhodnutie o zmene dôvodov väzby.

Aj naďalej bola ponechaná v platnosti povinnosť (resp. právo) prokurátora v prípravnom konaní prepustiť obvineného z väzby (§ 71 ods.1,2,4), ak základná alebo predĺžená lehota jej trvania v prípravnom konaní nebola predĺžená (bez ohľadu na to, či prokurátor návrh na jej predĺženie nepodal, resp. ho nepodal včas, alebo ho podal, ale súd mu nevyhovел) a ešte počas jej trvania nebola podaná obžaloba, resp. lehotu už ani nemožno predĺžiť, lebo by presiahla maximálnu dvojročnú alebo i ďalšiu ročnú, najvyšším súdom predĺženú lehotu (t.j. maximálne 3 roky úhrnom), ďalej ak u obvineného odpadli dôvody väzby (§ 72 ods.1) a keď prokurátor vyhovel žiadosti obvineného o prepustenie z väzby na slobodu (§ 72 ods.2).

V prípade, ak prokurátor návrh na predĺženie väzby nepodal vôbec, alebo ho podal oneskorene (druhá veta §-u 71 ods.4), alebo ho už podať nemožno a prokurátor nepodal pred jej skončením obžalobu, musí obvineného z väzby prepustiť on. Ak návrh na jej predĺženie včas podal, ale súd o ňom nerozhodol, alebo o ňom síce rozhodol, ale tak, že väzbu nepredlžuje, mal by obvineného z väzby i v prípravnom konaní prepustiť súd, pretože pre také prípady už Trestný poriadok (ako tomu bolo doteraz na podklade

§ 71 ods.2) prokurátorovi povinnosť prepustiť obvineného z väzby neukladá.

Pozitívne možno hodnotiť, že sa upresnilo ustanovenie § 74, ktoré upravuje otázky súvisiace so sťažnosťou proti rozhodnutiu o väzbe. Žiaľ, i naďalej ostala neupravená otázka, kedy treba podať návrh na predĺženie väzby pri vrátení veci prokurátorovi na došetrenie (§ 71 ods.6). Tu i naďalej treba vychádzať z doterajších stanovísk Generálnej prokuratúry SR. Ak aj bola väzobná trestná vec súdom vrátená prokurátorovi na došetrenie, na podklade druhej vety § 71 ods.6 čas, ktorý uplynul od vrátenia sa veci do prípravného konania (§ 191 ods.2 Tr. por.) do doručenia spisu s právoplatným uznesením prokurátorovi (§ 191 ods.3 Tr. por.), nejde na ťarchu prípravného konania, ale ide na ťarchu konania na súde. Pretože Trestný poriadok nikde nehovorí, dokedy môže bez predĺženia trvať väzba vo veci právoplatne vrátenej prokurátorovi na došetrenie (resp. kedy treba dať súdu na jej predĺženie) a len ust. § 191 ods.3 hovorí, že došetrenie treba vykonať spravidla do jedného mesiaca odo dňa, keď boli spisy s právoplatným uznesením prokurátorovi doručené, potom v spojitosti s druhou vetou § 71 ods.6 a podľa analógie § 191 ods.3 možno usúdiť, že návrh na predĺženie väzby treba dať až po uplynutí 1 mesiaca od doručenia spisu (spolu s právoplatným uznesením o vrátení veci na došetrenie) prokurátorovi, presnejšie 10 dní pred uplynutím tejto mesačnej lehoty (viď. § 71 ods.4), pokiaľ by celková väzba obvineného v prípravnom konaní (treba sčítať doby väzby obvineného v prípravnom konaní pred podaním obžaloby a po doručení spisu s právoplatným uznesením súdu o vrátení veci prokurátorovi na došetrenie - viď. druhú vetu § 71 ods.6) už presiahla alebo k poslednému dňu tohto mesiaca mala dovŕšiť šesť mesiacov (§ 71 ods.1).

9/ Významné zmeny nastali u zadržania. Obvineného môže zadržať už len vyšetrovateľ (§ 75).

U zadržania podozrivej osoby sa rozlišuje medzi zadržaním osoby podozrivej zo spáchania trestného činu (§ 76 ods.1) a obmedzením osobnej slobody osoby, ktorá bola pristihnutá pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom (§ 76 ods.2).

Podľa § 76 ods.1 bude len vyšetrovateľ oprávnený zadržať

osobu podozrivú zo spáchania trestného činu, ak je tu niektorý z dôvodov väzby (§ 67), hoci proti nej doteraz nebolo vznesené obvinenie. Na zadržanie vyšetrovateľ aj naďalej bude potrebovať predchádzajúci súhlas prokurátora. Bez takéhoto súhlasu možno zadržanie vykonať, len ak vec nepripúšťa odklad a súhlas vopred nemožno dosiahnuť, najmä ak uvedená osoba bola pristihnutá pri trestnom čine alebo zastihnutá na úteku.

Osobnú slobodu osoby, ktorá bola pristihnutá pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom, bude môcť podľa § 76 ods.2 obmedziť ktokoľvek, teda aj policajný orgán, pokiaľ je to potrebné na zistenie jej totožnosti, na zabránenie úteku alebo na zaistenie dôkazov. Je však povinný túto osobu odovzdať ihneď vyšetrovateľovi alebo policajnému orgánu; príslušníka ozbrojených síl môže tiež odovzdať najbližšiemu útvaru ozbrojených síl alebo správcovi posádky. Ak nie je možné takúto osobu ihneď odovzdať, je potrebné niektorému z uvedených orgánov obmedzenie osobnej slobody bez odkladu oznámiť. Ak takúto osobu prevzal iný orgán ako vyšetrovateľ, je povinný ju ihneď odovzdať vyšetrovateľovi.

Z toho celkom jasne plynie, že osoba, ktorej osobná sloboda bola obmedzená, musí byť vždy odovzdaná vyšetrovateľovi. Žiaľ, v ustanovení § 76 sa nikde *expresis verbis* neupresňuje, kedy dochádza u takejto osoby k momentu zadržania. Nie je celkom jasné, či sa za zadržanie bude považovať už samotné obmedzenia jej osobnej slobody, alebo sa zaň bude považovať až moment prevzatia takejto osoby vyšetrovateľom podľa poslednej vety § 76 ods.2, najmä ak osobnú slobodu osoby obmedzí policajný orgán, alebo ak podľa druhej vety takú osobu (ak jej osobnú slobodu obmedzil ktokoľvek iný, napr. občan) prevzal policajný orgán, nie vyšetrovateľ.

Nové označenie a systematické usporiadania tohto právneho inštitútu v § 76 skôr nasvedčuje tomu, že za zadržanie sa bude považovať samotný akt zadržania podozrivej osoby vyšetrovateľom podľa § 71 ods.1 a moment prevzatie osoby, ktorej osobná sloboda bola obmedzená podľa § 76 ods.2 (kýmkoľvek okrem vyšetrovateľa, teda i policajným orgánom), vyšetrovateľom podľa poslednej vety § 76 ods.2.

Snáď nie je nutné zdôrazňovať, aký to má význam z hľadiska určenia začiatku plynutia a správneho počítania 24 hodinovej lehoty na zadržanie, keďže aj naďalej bola ponechaná sankcia za jej prekročenie (viď. tretiu vetu § 67 ods.4 - ak zadržaná osoba nebola odovzdaná súdu do 24 hodín od jej zadržania, musí byť prepustená na slobodu) a pre správne určenie začiatku lehoty väzby **zadržanej** osoby podľa § 71 ods.6. Taktiež aj v prípadoch, keď odovzdanie - prevzatie (zadržanie) nemožno uskutočniť pre závažné objektívne prekážky (ovplyvnenie osoby návykovými látkami, ošetrovanie zranenia v zdravotníckom zariadení, prevoz na veľkú vzdialenosť za účelom odovzdania policajnému orgánu alebo vyšetrovateľovi, nesplnenie povinnosti zo strany toho, kto obmedzil osobnú slobodu osoby, túto osobu **ihneď** odovzdať vyšetrovateľovi alebo policajnému orgánu a i.). Správnosti takéhoto výkladu nasvedčuje aj znenie odsekov 3,4 §-u 76.

Podľa § 76 ods.3 **vyšetrovateľ, ktorý zadržanie vykonal alebo ktorému bola podľa odseku 2 odovzdaná osoba pristihnutá pri trestnom čine, vykonané zadržanie neodkladne oznámi** prokurátorovi a spíše o ňom bez odkladu zápisnicu, v ktorej označí miesto, čas a bližšie okolnosti zadržania, ako aj jeho podstatné dôvody a uvedie osobné údaje **zadržanej osoby**. Odpis zápisnice doručí bez odkladu prokurátorovi.

Podľa § 76 ods.4 **vyšetrovateľ, ktorý zadržanie vykonal alebo ktorému bola podľa odseku 2 odovzdaná osoba pristihnutá pri trestnom čine, túto osobu neodkladne oboznámi s dôvodmi zadržania a vyslúchne ju; v prípade, že bude podozrenie rozptýlené alebo dôvody zadržania z inej príčiny odpadnú, prepustí ju ihneď na slobodu. Ak neprepustí zadržanú osobu na slobodu, odovzdá** prokurátorovi zápisnicu o jej výsluchu s uznesením o vznesení obvinenia (§ 160) a ďalší dôkazný materiál tak, aby prokurátor mohol poprípade podať návrh na vzatie do väzby. Návrh sa musí podať neodkladne tak, aby **zadržaná osoba** mohla byť odovzdaná súdu najneskôr do 24 hodín od jej zadržania alebo prevzatia; inak musí byť prepustená na slobodu.

Kým v prvej vete odseku 3 sa ešte hovorí súčasne aj o **zadržanej osobe** (ktorú zadržal vyšetrovateľ podľa § 76 ods.1), aj

o osobe, ktorá mu bola odovzdaná podľa poslednej vety odseku 2 (ktorú zadržal niekto iný, napr. policajný orgán), v druhej a tretej vete odseku 4 sa hovorí už len o zadržanej osobe, čo je pochopiteľné, lebo aj osoba, ktorej osobná sloboda bola obmedzená spôsobom podľa odseku 2, sa stáva zadržanou osobou momentom jej odovzdania vyšetrovateľovi, resp. jej prevzatia vyšetrovateľom (tak, ako to ukladá posledná, štvrtá veta odseku 2). Ustanovenia odsekov 3,4 (ale i 5,6) §-u 76 sa vzťahujú tak na osobu zadržanú vyšetrovateľom podľa odseku 1, ako aj na osobu, ktorej osobná sloboda bola obmedzená spôsobom podľa odseku 2 a ktorá sa stala zadržanou momentom jej prevzatia vyšetrovateľom podľa poslednej, štvrtej vety tohoto odseku.

Popisovaný režim nakladania s osobou, ktorej osobná sloboda bola obmedzená spôsobom podľa § 76 ods.2, je podopretý aj doplnením ustanovenia § 77 ods.1, ktoré bolo v rozpore s doterajším znením § 76 ods.4. V nej bolo prokurátorovi uložené podať návrh na väzbu zadržanej osoby súdu najneskôr 24 hodín od jej zadržania alebo prevzatia, inak musí byť prepustená na slobodu (toto znenie prevzala i novela). Ustanovenie § 77 ods.1 však už prokurátorovi ukladalo odovzdať ju v lehote 24 hodín od zadržania súdu s návrhom na jej vzatie do väzby, pričom súd prípadné nedodržania tejto lehoty sankcionoval prepustením zadržanej osoby na slobodu, aj keď u nej boli väzobné dôvody podľa § 67 a nič nebránilo jej trestnému stíhaniu. Ustanovenie § 77 ods.1 odporovalo zneniu poslednej vety § 76 ods.4, lebo kým tam sa pod sankciou prepustenia zadržanej osoby na slobodu hovorilo o 24 hodinovej lehote od jej zadržania alebo prevzatia, v § 77 ods.1 už o prevzatí nebola zmienka a súdy sa opierali práve o toto ustanovenie. Podľa novely má prokurátor podľa § 77 ods.1 povinnosť odovzdať zadržanú osobu spolu s návrhom na jej vzatie do väzby súdu v lehote 24 hodín od jej zadržania alebo prevzatia (pričom sa má na mysli prevzatie osoby, ktorej osobná sloboda bola obmedzená spôsobom podľa § 76 ods.2, vyšetrovateľom podľa poslednej vety tohoto odseku).

V súvislosti s rozhodovaním o väzbe zadržanej osoby na súde (na podklade návrhu prokurátora v prípravnom konaní) treba upozorniť aj na doplnenie § 77 ods.2, podľa ktorého prekročenie doby

24 hodín od doručenia návrhu prokurátora na vzatie do väzby je vždy dôvodom ne rozhodnutie o prepustení obvineného na slobodu.

Zmena v ustanoveniach § 76 ods.2 a § 77 ods.1 však ani v budúcnosti nebude oprávňovať policajný orgán, aby v prípade, že ide o trestný čin (teda ak v čase uplatnenia zaistovacieho inštitútu to je objektívne zistiteľné, najmä ak osoba pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom bola pristihnutá), uplatnil inštitút zaistenia osoby podľa § 19 zákona č.171/1993 Z.z. o Policajnom zbore. Ten možno použiť len za podmienok uvedených v § 19 ods.1 cit. zákona, teda nie ak ide o osobu pristihnutú pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom, a len na vykonanie služobných úkonov podľa odseku 2 citovaného paragrafu. Ak policajt zistí, že ide o trestný čin, až po vykonaní (alebo v priebehu vykonávania) týchto služobných úkonov, ustanovenie odseku 3 cit. paragrafu mu ukladá povinnosť odovzdať zaistenú osobu orgánom činným v trestnom konaní.

Ako už bolo vyššie uvedené, v prípade konania o trestnom čine je Trestný poriadok vo vzťahu k zákonu č.171/1993 Z.z. lex specialis. Preto ak pôjde o pristihnutie osoby (páchateľa) pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom, takéto obmedzenie osobnej slobody sa bude vždy posudzovať len podľa § 76 ods.2 Trestného poriadku, aj keby ho vykonal policajný orgán a aj keby ho formálne podriadil pod ustanovenie § 19 zákona č.171/1993 Z.z. To platí, aj keby sa jednalo o orgán činný v trestnom konaní v zmysle § 12 ods.1,2 a aj keby akt zaistenia bol neodkladným úkonom v zmysle § 158 ods.4,6, ktorým sa v zmysle § 12 ods.11 začne prípravné konanie (ktorý musí vykonať len spôsobom podľa IV. hlavy a navyše podľa tretej vety §-u 158 ods.4 by bol policajný orgán povinný vec ihneď odovzdať vyšetrovateľovi).

Ustanovenie § 76 ods.2 ani policajnému orgánu nedovoľuje s osobou pristihnutou pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom vykonávať nejaké procesné úkony. I on je oprávnený a povinný výlučne len ho odovzdať vyšetrovateľovi.

V prípade porušenia zákona v tomto smere, najmä pokiaľ policajt (resp. policajný orgán v zmysle § 12 ods.1,2) po obmedzení osobnej slobody s osobou vykonával aj iné úkony, než sú vymedzené

v § 19 ods.2 zákona č.171/1993 Z.z. (teda ak s ňou vykonával úkony trestného konania, i keby boli neodkladné alebo neopakovateľné), neodovzdal ju ihneď po vykonaní služobných úkonov podľa § 19 ods.2 cit. zákona príslušnému orgánu činnému v trestnom konaní, ako mu to ukladá § 19 ods.3 cit. zákona a § 76 ods.2 Trestného poriadku, je pri upresňovaní momentu zadržania, počítania 24 hodinovej lehoty na zadržanie podľa tretej vety § 76 ods.4 a začiatku väzby zadržanej osoby podľa § 71 ods.6 na mieste ustáliť, že k zadržaniu došlo už momentom policajného zaistenia podľa ustanovenia § 19 zák. č.171/1993 Z.z., ktoré bolo nezákonne aplikované (kedy došlo k obmedzeniu osobnej slobody).

Pretože podľa § 76 ods.1 môže zadržanie podozrivej osoby uskutočniť len vyšetrovateľ a pri zadržaní obvineného podľa § 75 (ktoré môže tiež vykonať len vyšetrovateľ) a pri obmedzení osobnej slobody osoby pristihnutej pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom podľa § 76 ods.2 sa predchádzajúci súhlas prokurátora nevyžaduje, prokurátori budú vo veciach zadržania (i obmedzenia osobnej slobody) udržiavať kontakt (vydávať predchádzajúci súhlas na zadržanie podľa § 76 ods.1, prijímať hlásenie a zápisnicu o zadržaní, návrh na väzbu a spisový materiál k rozhodnutiu o väzbe podľa § 75, § 76 ods.3,4) zásadne len s vyšetrovateľom, nikdy nie s policajným orgánom.

10/ Na boj s organizovaným zločinom a proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti boli do Trestného poriadku doplnené niektoré nové zabezpečovacie inštitúty (zmena obsahu zásielok, kontrolovaná dodávka, agent), prípadne sa zmenili alebo doplnili i niektoré ďalšie prostriedky na zaistenie osôb a vecí na účely trestného konania. Tiež sa zmenil okruh osôb oprávnených o nich rozhodovať (v súvislosti so zapojením policajných orgánov do trestného konania, nového vymedzenia hraníc prípravného konania a podob.).

I naďalej platí, že vykonanie zaistovacieho úkonu v zásade môže nariadiť v konaní na súde predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor (výzva na vydanie veci - § 78 ods.3, odňatie veci - § 79 ods.1, zaistenie účtu - § 79b, príkaz na prehliadku iných priestorov a pozemkov - § 83a ods.1, príkaz na osobnú prehliadku

- § 83b, zadržanie zásielok - § 86 ods.1,2, otvorenie zásielok
- § 87 ods.1, odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky
- § 88 ods.1,3 kontrolovaná dodávka - § 88a ods.2, príkaz na použitie agenta - § 88b ods.4, ale prokurátor ho v prípravnom konaní môže vydať len vtedy, ak jeho použitie nie je spojené so vstupom do bytu iného).

V zmysle § 12 ods.11 sa môže prípravné konanie začať aj vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu (okrem toho, že sa môže začať vznesením obvinenia, t.j. začatím trestného stíhania, kde sa už potom koná vyšetrovanie). To bolo príčinou, že v prípravnom konaní nariadenie niektorých zabezpečovacích úkonov bolo zverené nielen vyšetrovateľovi, ale aj policajným orgánom, ktorí ich však môžu nariadiť (okrem výzvy na vydanie veci podľa § 78 ods.3, kde sa predchádzajúci súhlas prokurátora nevyžaduje) len s predchádzajúcim súhlasom prokurátora (odňatie veci - § 79 ods.1, príkaz na prehliadku iných priestorov a pozemkov - § 83a ods.1, príkaz na osobnú prehliadku - § 83b ods.1, otvorenie zásielok - § 87 ods.1).

V niektorých prípadoch sa nariadenie zabezpečovacieho úkonu s predchádzajúcim súhlasom prokurátora v prípravnom konaní policajnému orgánu neumožňuje, umožňuje sa iba vyšetrovateľovi (zadržanie zásielok - § 86 ods.1,2, zmena obsahu zásielok - § 87a).

V iných prípadoch sa zase neumožňuje v prípravnom konaní nariadenie zabezpečovacieho úkonu ani vyšetrovateľovi, ani čo i len s predchádzajúcim súhlasom prokurátora (zaistenie účtu - § 79b ods.1, odpočúvanie a záznam telekomunikačnej siete - § 88 ods.1,3, kontrolovaná dodávka - § 88a ods.2, príkaz na použitie agenta - § 88b ods.4).

A naopak, vyšetrovateľovi i policajnému orgánu sa umožňuje niektoré zabezpečovacie úkony v prípravnom konaní nariadiť, resp. vykonať aj bez predchádzajúceho súhlasu prokurátora, ak ho nemožno dosiahnuť a vec nepripúšťa odklad (odňatie veci - § 79 ods.3, príkaz na prehliadku iných priestorov a pozemkov - § 83a ods.3, ten tiež vtedy, ak ide o osobu pristihnutú pri trestnom čine alebo o osobu, na ktorú bol vydaný príkaz na zatknutie, príkaz na osobnú prehliadku - § 83b ods.3, ten tiež vtedy, ak ide

o osobu pristihnutú pri trestnom čine alebo o osobu, na ktorú bol vydaný príkaz na zatknutie, alebo u zadržanej osoby a u osoby, ktorá bola zatknutá alebo ktorá sa berie do väzby, ak je tu podozrenie, že má pri sebe zbraň alebo inú vec, ktorou by mohla ohroziť život alebo zdravie vlastné alebo cudzie, zadržanie zásie-
lok - § 86 ods.3).

Inde (príkaz na vykonanie domovej prehliadky podľa § 83 ods.1, príkaz na použitie agenta podľa § 88b ods.4, ak je spojené so vstupom do bytu iného) dáva príkaz aj v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca, nie prokurátor.

Novým spôsobom je upravená možnosť nariadenia niektorých zabezpečovacích úkonov mimo prípravného konania (pod čím treba rozumieť fázu pred začatím prípravného konania, či sa už potom začne vznesením obvinenia, začatím trestného stíhania, alebo sa začne vykonaním neodkladného alebo neopakovateľného úkonu, ktorým môže byť práve tento zabezpečovací úkon podľa IV. hlavy). Nariadenie zabezpečovacích úkonov mimo prípravného konania je v novelizovanom Trestnom poriadku upravené dvomi spôsobmi, ktoré sa líši tým, či prokurátor má ingerenciu pri ich nariadení alebo nie.

Niektoré príkazy na vykonanie zabezpečovacieho úkonu mimo prípravného konania, ak vec nestrpí odklad, môže dať aj prokurátor, ale musí najneskôr do troch dní od vydania príkaz dať na potvrdenie sudcovi, inak príkaz stráca platnosť (príkaz na zaistenie účtu podľa § 79b ods.2, príkaz na kontrolu dodávky podľa § 88a ods.3 a príkaz na použitie agenta, ak nie je spojené so vstupom do bytu iného podľa § 88b ods.5).

U iných príkazov na vykonanie zabezpečovacieho úkonu mimo prípravného konania ingerencia prokurátora nie je potrebná, na sudcu sa mimo prípravného konania môžu obracať vyšetrovatelia a policajné orgány priamo, mimo prokurátora (podobne, ako tomu bolo doposiaľ v prípade súhlasu sudcu na použitie informačno-technických prostriedkov podľa § 37 ods.2 zákona č.171/1993 Z.z.). Konkrétne viď. § 83 ods.1 - príkaz na domovú prehliadku, § 83a ods.1 - príkaz na prehliadku iných priestorov a pozemkov a § 83b ods.1 - príkaz na osobnú prehliadku.

Iný výklad ingerencie "sudcu", než že ide o rozhodovanie

o zabezpečovacom úkone mimo prípravného konania, nie je možný. Vysvetlenie nepodáva ani dôvodová správa, z ktorej k tomuto problému citujem: "... Za účelom zosúladenia s praxou sa v príslušných ustanoveniach logicky dopĺňa okruh orgánov oprávnených vydať príkaz aj o sudcu...". Na druhej strane treba upozorniť, že ak by sa malo jednať o rozhodovanie v prípravnom konaní alebo dokonca v konaní na súde, nezodpovedalo by to celkom § 2 ods.9, ktorý hovorí, že v trestnom konaní pred súdom rozhoduje senát alebo samo-sudca; predseda senátu alebo samosudca rozhodujú sami len tam, kde to zákon výslovne ustanovuje. Ak v prípravnom konaní rozhoduje súd v prvom stupni, rozhodnutie robí sudca.

Podľa § 83 ods.1 je domovú prehliadku oprávnený nariadiť sudca alebo predseda senátu (v konaní na súde) a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca. Pokiaľ ide o prehliadku iných priestorov a pozemkov a osobnú prehliadku, v ustanoveniach § 83a ods.1 a § 83b ods.1 sa v podstate rovnako uvádza, že ju môže nariadiť sudca alebo predseda senátu (v konaní na súde), ale v prípravnom konaní prokurátor a s jeho predchádzajúcim súhlasom i vyšetrovateľ alebo policajný orgán. Už sa nehovorí, že by v prípravnom konaní mal rozhodovať sudca na návrh prokurátora (resp. vyšetrovateľa, policajného orgánu), zákonom sa ingerencia sudcu priamo do prípravného konania nezakladá. Podobne je tomu tak aj u domovej prehliadky, kde už raz zákon výslovne hovorí, že v prípravnom konaní o jej nariadení rozhoduje sudca na návrh prokurátora, ale "sudcu" opakuje i druhý krát. V konaní na súde sudca rozhodovať nemôže, môže rozhodovať len senát, prípadne samo-sudca alebo predseda senátu, aj to len ak to zákon ustanovuje. Sudca by mal byť potom príslušný len na rozhodnutie v prípravnom konaní, a ak tam je príslušný niekto iný, mimo prípravného konania.

Je zrejmé, že režim nariadenia zabezpečovacích úkonov bude po novele značne komplikovaný, preto je nutné, aby si ho prokurátori čo najrýchlejšie osvojili a aby:

a/ boli čo najdôslednejší pri udeľovaní predchádzajúceho súhlasu vyšetrovateľom a najmä policajným orgánom a preskúmaní zákonnosti vykonania takýchto úkonov, ak boli vykonané bez pred-

chádzajúceho súhlasu prokurátora. Súhlas i preskúmanie sa musí uskutočniť zásadne so znalosťou spisového materiálu (najmä vo vzťahu k policajným orgánom). Súhlas musí byť písomný

b/ ich návrhy podávané súdu (agent) a príkazy na uplatnenie nových zabezpečovacích inštitútov v prípravnom konaní i mimo prípravného konania (zaistenie účtu, zámena obsahu zásielok, kontrolovaná dodávka, agent) mali všetky náležitosti, ktoré ustanovuje zákon

c/ neopomenuli, ak vydali príkaz na uplatnenie nového zabezpečovacieho inštitútu mimo prípravného konania (zaistenie účtu, kontrolovaná dodávka, agent), najneskôr do troch dní od jeho vydania príkaz predložiť súdu na jeho potvrdenie sudcom (malo by ísť vlastne o súhlas, ktorý nebude mať formu uznesenia)

b/ bezpodmienečne zaistili všetkými možnými prostriedkami (najmä tými, ktoré ukladá zákon) zachovanie anonymity agenta v prípade jeho použitia.

Súčasne podľa článku 3 písm. h/ príkazu generálneho prokurátora SR por. č.5/1993 z 10.5.1993, v znení príkazu por. č. 10/1993 z 29.11.1993, nariaďujem správovú povinnosť voči Generálnej prokuratúre SR o každom použití agenta v trestnom konaní (bez uvedenia jeho pravej identity).

Pokiaľ ide o formu príkazov prokurátorov, vyšetrovateľov a policajných orgánov na aplikáciu zabezpečovacích úkonov, poukazujem na možnosť analogického použitia stanoviska trestného kolégia Najvyššieho súdu SR, ktoré je publikované v oznámení (bod 4) pod č.60/1994 v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky, zošit 3-4/1994.

11/ Do trestného konania sa zavádza nový právny inštitút podmienenečného zastavenia trestného stíhania. Podľa § 307 ods.1 v konaní o trestnom čine, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje päť rokov, môže so súhlasom obvineného súd a v prípravnom konaní po skončení vyšetrovania prokurátor podmienenečne zastaviť trestné stíhanie, ak

a) sa obvinený k trestnému činu priznal a

b) nahradil škodu, pokiaľ bola činom spôsobená, alebo s poškodeným o jej náhrade uzavrel dohodu alebo urobil iné potrebné

opatrenia na jej náhradu, a vzhľadom na osobu páchatela, s prihliadnutím na jeho doterajší život a na okolnosti prípadu, možno dôvodne takéto rozhodnutie považovať za dostačujúce.

Podľa odseku 6 nie je možné podmiennečne zastaviť trestné stíhanie, ak takým činom bola spôsobená smrť.

Krajským prokurátorom (a mestskému prokurátorovi v Bratislave) ukladám vyhradiť si podľa čl.16 príkazu generálneho prokurátora SR por. č.5/1993 z 10.5.1994, v znení príkazu por. č.10/1993 z 29.11.1993, na dobu najmenej 1 roka voči podriadeným okresným (obvodným) prokurátorom predchádzajúce schvaľovanie každého prípadu podmiennečného zastavenia trestného stíhania v právnom konaní.

Podmiennečné zastavenie trestného stíhania bude možné aj v prípravnom konaní, ale až po skončení vyšetrovania a bude môcť o ňom rozhodnúť len prokurátor (návrh vyšetrovateľa sa nevylučuje). Bude však obmedzené len na menej závažné trestné činy (napr. v doprave, nedbanlivostné, proti mladistvým, osobám ešte netrestaným a podob.) a bude sa prísne viazať na stanovené podmienky (druh trestného činu podľa výmery trestu odňatia slobody, súhlas poškodeného, priznanie obvineného, náhrada škody a i.). Všetky podmienky podmiennečného zastavenia trestného stíhania musia byť nepochybne zistené a v spise náležite zadokumentované. V rozhodnutí o podmiennečnom zastavení trestného stíhania sa určí skúšobná doba na 6 mesiacov až 2 roky. Skúšobná doba začína právoplatnosťou rozhodnutia o podmiennečnom zastavení trestného stíhania. Obvinenému, ktorý uzavrel s poškodeným dohodu o spôsobe náhrady škody, sa v rozhodnutí o podmiennečnom zastavení trestného stíhania uloží, aby škodu v priebehu skúšobnej doby uhradil. Obvinenému bude možné tiež uložiť, aby v skúšobnej dobe dodržiaval primerané obmedzenia smerujúce k tomu, aby viedol riadny život (viď. § 89 ods.24 Trestného zákona).

Podrobnejšie bude tento inštitút, aj pokiaľ ide o rozhodovanie, či sa obvinený v skúšobnej dobe osvedčil, resp. že sa v trestnom stíhaní bude pokračovať, bude rozpracovaný v Smernici.

12/ Jedným z prostriedkov na zvýšenie účinnosti boja proti organizovanému zločinu je zaradenie nových právnych záruk na o-

chranu svedka, ktoré sú premietnuté najmä v § 101, § 101a, § 201 ods.1 a § 209. Osobitne upozorňujem na úlohy prokurátora v tomto smere v prípravnom konaní, menovite podľa § 101 ods.6 dávať súhlas na postup podľa odsekov 3 a 4 citovaného paragrafu a najmä preskúmať postup vyšetrovateľa podľa § 101a.

Podľa tohto ustanovenia, ak vyšetrovateľ neuzná dôvod na postup podľa § 101 ods. 3 a 4, hoci sa ho svedok domáha a uvádza konkrétne skutočnosti, ktoré podľa neho takýto spôsob postupu odôvodňujú, vyšetrovateľ predloží vec prokurátorovi, aby preskúmal správnosť postupu vyšetrovateľa. Ak nehrozí nebezpečenstvo z omeškania, odloží výsluch svedka do doby, než prokurátor o tejto veci rozhodne. V opačnom prípade svedka vypočuje a do rozhodnutia prokurátora so zápisnicou o výsluchu zaobchádza tak, aby totožnosť svedka zostala utajená.

Súhlas prokurátora podľa § 101 ods.6 a rozhodnutie po preskúmaní podľa § 101a bude mať formu opatrenia.

13/ Celkom novým prvkom v trestnom konaní je zavedenie povinnosti obvineného, ak bezdôvodnou neúčastou spôsobí, že úkon v prípravnom konaní nemohol byť vykonaný alebo hlavné pojednávanie či verejné zasadanie muselo byť odročené, uhradiť náklady spojené s opakovaním úkonu alebo s novým hlavným pojednávaním či verejným zasadaním. Na to je potrebné obvineného upozorniť (§ 151a ods.1). V odseku 3 sa síce spomína, že proti takémuto rozhodnutiu je prípustná sťažnosť, ktorá má odkladný účinok, ale vôbec tam už nie je zmienka o tom, či v prípravnom konaní o tejto otázke môže rozhodnúť len prokurátor, alebo i vyšetrovateľ, resp. i policajný orgán. **Generálna prokuratúra SR zaujíma stanovisko, že to vylúčené nie je.**

Pri praktickej realizácii tohto ustanovenie však bude treba vyčkať na vydanie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorým sa má určiť výška a spôsob úhrady zvýšených trov trestného konania a ktorý má podľa odseku 3 vydať Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.

14/ Rad zmien a doplnkov zaznamenali ustanovenia Trestného poriadku, ktoré upravujú konanie na súde a vykonávacie konanie.

Jednou z najdôležitejších z nich nesporne je podstatné zvýšenie hornej hranice trestu odňatia slobody u trestných činov, o ktorých môže konať a rozhodovať samosudca (z dvoch na 5 rokov - § 314a ods.1), rozšírenie možností vydať zjednodušený rozsudok (§ 314d ods.2) a najmä návrat k inštitútu trestného rozkazu (§ 314e až § 314g). Tu treba najmä podčiarknuť, že možnosť vydať trestný rozkaz nie je podmienená návrhom prokurátora, ale je limitovaná len okruhom trestných činov, o ktorých je oprávnený konať samosudca, spoľahlivým preukázaním skutkového stavu zadováženými dôkazmi (§ 314e ods.1), druhom a výmerou trestu, ktorý sa má uložiť (ods.2) a niektorými ďalšími okolnosťami, ktoré sa týkajú obvineného a charakteru sankcie, ktorá má byť uložená (ods.4). Pokiaľ ide o ustanovenie § 314g, treba upozorniť predovšetkým na právo prokurátora podať proti trestnému rozkazu odpor do 8 dní od jeho doručenia (ods.1), ktorým sa trestný rozkaz ruší a samosudca musí nariadiť hlavné pojednávanie (ods.3).

Podrobnejšie bude tento inštitút rozpracovaný v Smernici.

15/ Dôležité je spomenúť aj niektoré zo zmien týkajúcich sa inštitútu sťažnosti pre porušenie zákona.

Podľa § 266 ods.1 bude môcť generálny prokurátor podať sťažnosť pre porušenie zákona (okrem iných rozhodnutí) aj proti rozhodnutiam policajných orgánov (vyhľadávacie orgány "vypadli").

Neznamená to, že by nebolo možné sťažnosť pre porušenie zákona podať aj proti rozhodnutiam vyhľadávacích orgánov, vydaným do 1. októbra 1994. V článku II, bode 2 novely sa uvádza, že ak zákon v ustanoveniach o mimoriadnych opravných prostriedkoch v trestnom konaní hovorí o vyšetrovateľovi a o rozhodnutí vyšetrovateľa, rozumie sa tým aj vyhľadávací orgán a rozhodnutie vyhľadávacieho orgánu podľa doterajších predpisov.

K dôležitej zmene došlo aj v znení § 266 ods.4, kde sa okrem iného hovorí, že sťažnosť pre porušenie zákona v neprospech obvineného proti právoplatnému rozhodnutiu súdu nemožno podať, ak sa súdne rozhodnutie stalo právoplatné v prvom stupni.

V dôsledku tejto zmeny bude potrebné, aby prokurátori venovali ešte väčšiu pozornosť ako doteraz rozhodnutiam súdov, ktoré konajú v prvom stupni, aby dôsledne a ihneď po doručení

preskúmavali ich zákonnosť a aby v každom odôvodnenom prípade využili svoje oprávnenie podať proti takémuto rozhodnutiu riadny opravný prostriedok.

III. K zákonu NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov

Pri výklade a aplikácii jednotlivých ustanovení uvedeného zákona treba vychádzať najmä z jeho dôvodovej správy.

1/ Pre prax prokurátorov je mimoriadne dôležité predovšetkým ustanovenie § 2, ktoré upravuje pôsobnosť zákona.

Podľa § 2 ods.1 sa zákon použije na predchádzanie, odhaľovanie a postihovanie konaní právnických a fyzických osôb, cieľom ktorých je legalizácia príjmov z trestných činov uvedených v odseku 2 a z iných trestných činov, ak ide o príjem značného rozsahu, alebo ak predmetom legalizácie je vec značnej hodnoty, ktorá je určená alebo bola použitá na spáchanie trestného činu.

Ešte dôležitejšie je ustanovenie odseku 2, lebo toto ustanovenie vymedzuje, kedy možno použiť osobitné prostriedky Trestného poriadku (vyžiadanie údajov, ktoré sú predmetom bankového tajomstva, podľa § 8 ods.3, ak sú potrebné na preverenie oznámení a iných podnetov, zaistenie účtu podľa § 79b, zadržanie zásielok podľa § 86 ods.2, odpočúvanie a záznam telekomunikačnej prevádzky podľa § 88 ods.1, použitie agenta podľa § 88b ods.1,11 a použitie osobitného režimu podľa § 88b ods.2 pri výsluchu svedka podľa § 101 ods.7), určené na zisťovanie a postih organizovaných foriem trestnej činnosti, pri zisťovaní a stíhaní trestných činov a ich páchatelov. Ako sa uvádza v § 2 ods.2, tieto prostriedky Trestného poriadku je možné použiť:

a/ ak ide o trestné činy teroru podľa §§ 93 a 93a, záškodníctva podľa § 95, falšovania a pozmeňovania peňazí a cenných papierov podľa § 140, zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 158 ods.2, všeobecného ohrozenia podľa § 179, ohrozenia bez-

pečnosti vzdušného dopravného prostriedku a civilného plavidla podľa § 180a, nedovoleného ozbrojovania podľa § 185 ods. 2 a 3, nedovolenej výroby a držania omamných a psychotropných látok, jedov a prekurzorov podľa § 187, nedovolenej výroby a držania jadrových materiálov podľa § 187a, obchodovania s deťmi podľa § 216a, vraždy podľa § 219, zavlečenia do cudziny podľa § 233, lúpeže podľa § 234 ods. 2 a 3, brania rukojemníka podľa § 234a, vydierania podľa § 235 ods. 2, obchodovania so ženami podľa § 246, krádeže podľa § 247 ods. 3 písm. a/, ods. 4, neoprávneného používania cudzieho motorového vozidla podľa § 249a ods. 3 a 4, podvodu podľa § 250 ods. 3 písm. a/, ods. 4 a legalizácie príjmov z trestnej činnosti podľa § 252 Trestného zákona, ale tiež aj

b/ so súhlasom prokurátora ak ide o iné úmyselné trestné činy, na ktoré Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej päť rokov, ak zistené skutočnosti nasvedčujú, že ide o trestný čin spáchaný organizovanou skupinou.

Pokiaľ Trestný poriadok u inštitútov podľa § 8 ods. 3, § 79b ods. 1, § 86 ods. 2, § 88 ods. 1, § 88b ods. 1, 11, § 101 ods. 7 odkazuje všeobecne na § 2 zákona o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov, u odseku 2 §-u 2 sa tým majú na mysli trestné činy podľa odseku 2 písm. a/, aj trestné činy podľa odseku 2 písm. b/.

Pokiaľ Trestný poriadok okrem podmienky, že musí ísť o trestné činy uvedené v § 2 tohoto zákona, podmieňuje možnosť ich použitia aj inými okolnosťami, tieto okolnosti sa nepopierajú (budú existovať nezávisle popri sebe, alternatívne - viď. § 86 ods. 2, § 88 ods. 1).

Pojmy, ktoré zákon pri vymedzení svojej pôsobnosti používa, sú interpretované v jeho ustanoveniach § 3 a § 4.

Pod pojmom "organizovaná skupina" sa bude podľa § 3 na účely uvedené v § 2 ods. 2 rozumieť najmenej trojčlenná skupina páchatelov alebo účastníkov, ktorá sa spojila na spáchanie trestného činu uvedeného v tomto zákone, ak sa ich konanie vyznačuje určitou koordinovanosťou.

Nevylučuje sa teda v rámci nej akákoľvek forma trestnej súčinnosti jej členov, či už na báze spolupáchateľstva podľa § 9 ods.2 Trestného zákona, alebo účastníctva podľa § 10 ods.1 Tr. zák. (organizátorstva, návodu alebo pomoci), resp. kombinácia spolupáchateľstva a účastníctva.

Pod **koordinovanosťou** možno rozumieť tento pojem v bežnom jazykovom význame. Pre jeho naplnenie nie je nutné, aby v organizovanej skupine určitý jej člen alebo členovia (vedúci alebo vedenie organizovanej skupiny) boli špecificky poverení výkonom koordináčnej resp. riadiacej funkcie, ani aby organizovaná skupina mala nejakého vedúceho resp. vedenie, postačí aj spontánna koordinácia zločineckej aktivity, zabezpečovaná ktorýmkoľvek alebo sčasti každým členom skupiny, ktorá vedie k spáchaniu čo i len jedného trestného činu (očakávať bude možné skôr sústavné alebo aspoň sporadické páchanie trestného činu). Nevyžaduje sa ani sústavnosť a plánovitosť zločineckej aktivity, ani osobitná deľba úloh medzi členmi organizovanej skupiny, ako sa to vyžaduje u organizovanej skupiny na účely Trestného zákona. Požiadavka, že musí ísť o "najmenej trojčlennú skupinu páchatel'ov alebo účastníkov, ktorá sa spojila na spáchanie trestného činu uvedeného v tomto zákone (t.j. v § 2)", vyžaduje, aby šlo o trestnú súčinnosť vedomú (dohoda, nemusí byť však výslovná), nebude postačovať súbežné páchatel'stvo. Vytvorenie takejto organizovanej skupiny bude možné už aj v štádiu prípravy podľa § 7 ods.1 (vo forme spolčenia), pričom nebude nutné, aby konanie každého člena takto vytvorenej organizovanej skupiny v štádiu pokusu alebo dokonaného trestného činu prerástlo do spolupáchateľstva podľa § 9 ods.2, postačí, ak do tejto formy alebo do páchatel'stva podľa § 9 ods.1 dospeje konanie aspoň niektorého alebo len niektorých z členov organizovanej skupiny, pričom u iného (iných) ostane v podobe organizátorstva, návodu alebo pomoci podľa § 10 ods.1 písm. a/, b/, c/ Trestného zákona (účastníctvo). Ak zo strany toho, voči ktorému smerovala účasť (organizátorstvo, návod, pomoc), nedôjde k dokonaniu trestného činu, ani k pokusu o jeho spáchanie, i takéto účastníctvo (ako prípravu vo forme organizátorstva, návodu, pomoci alebo spolčenia) bude možné považovať za "spojenie" na

spáchanie trestného činu v zmysle § 3 tohoto zákona. Naplnenie pojmu "organizovaná skupina" teda už bude možné vidieť aj v štádiu prípravy na trestný čin, pochopiteľne i v štádiu pokusu a dokonania trestného činu.

Ani tu nemožno obísť všeobecné teoretické a legislatívne východiská, ktoré platia pre trestnú súčinnosť v jednotlivých vývojových fázach trestného činu. Z nich treba upozorniť najmä na tieto:

Spolupáchateľstvo i účastníctvo a príprava i pokus sú úmyselné formy trestného činu a sú možné len u trestných činov úmyselných (§ 89 ods.1, § 3 ods.1,3, § 4 Tr. zák.).

Pokiaľ ide o spolupáchateľstvo podľa § 9 ods.2, to je vo vzťahu k účastníctvu (§ 10 ods.1) vyššou formou trestnej súčinnosti. Preto ak tá istá osoba mala na trestnom čine účasť aj ako organizátor, návodca alebo pomocník, aj ako spolupáchateľ, spolupáchateľstvo formy účastníctva právne konzumuje.

Spolupáchateľstvo je možné v štádiu dokonaného trestného činu i jeho pokusu. V štádiu prípravy možné nie je a konanie majúce jeho znaky sa posúdi ako príprava vo forme spolčenia.

Od páchatela a spolupáchateľa sa účastník (organizátor, návodca, pomocník - § 10 ods.1 písm. a/b b/, c/) odlišuje tým, že kým páchatel (spolupáchateľ) naplňa znaky základnej skutkovej podstaty trestného činu (aspoň niektoré) priamo, účastník osobne znaky základnej skutkovej podstaty trestného činu nenaplňa, na ich napĺňaní sa zúčastňuje len nepriamo, prostredníctvom páchatela (spolupáchateľa).

Aj jednotlivé formy účastníctva podľa § 10 ods.1 vo vzájomnom pomere nie sú rovnako závažné. Najzávažnejšou je organizátorstvo, ktoré právne konzumuje návod i pomoc. Potom nasleduje návod, ktorý právne konzumuje aj pomoc. Napokon nasleduje pomoc. Ak sa účastník na trestnom čine zúčastní viacerými formami, pričíta sa mu len najzávažnejšia forma, ktorá v sebe už nižšie formy účastníctva obsahuje.

O účastníctvo ide len vtedy, ak sa páchatel na podklade účasti (organizátorstva, návodu alebo pomoci) o spáchanie trestného činu aspoň pokúsil. Ak nie, pôjde len o vlastnú prípravu (za

ďalších podmienok vyplývajúcich z § 7 ods.1) účastníka vo forme organizátorstva, návodu alebo pomoci.

Účastníctvo je potom možné len na dokonanom trestnom čine (poruchovom alebo ohrozovacom, komisívnom alebo omisívnom) alebo na jeho pokuse. Na príprave nie je možné ako samostatná forma trestného činu (§ 89 ods.1).

Vo fáze prípravy teda aj v tomto prípade môžu byť prítomné všetky jej formy, smerujúce buď k spáchaniu trestného činu vlastného, alebo k spáchaniu trestného činu inej osoby, ak predstavujú určitú formu spojenia páchatel'ov, majúceho prvky koordinovanosti, súčinnosti. Už v prípravnej fáze to už môže byť zhluknutie, náhodilo vzniklá štruktúra, hoci aj bez výslovnej dohody (faktickou cestou), pozostávajúca najmenej z troch osôb, ktorá je zameraná na okamžité spáchanie individuálne určitého trestného činu. V ďalších vývojových fázach môže prerásť v dohodu o spoločnom konaní (v spolupáchateľstvo). V prípravnej fáze to však bude častejšie spolčenie, vyjadrené dohodou najmenej troch osôb o spoločnom spáchaní určitého, hoci aj ešte podrobne nedohodnutého budúceho úmyselného trestného činu. Spolčenie sa podobá vzájomnému návodu. Ako návod sa bude posudzovať u toho, kto v inom vyvolal rozhodnutie spáchať určitý trestný čin, pokiaľ sa navedený o jeho spáchanie aspoň pokúsil. Inak pôjde o vlastnú prípravu návodcu (v rámci spolčenia) vo forme návodu. Obsahom dohody môže byť budúce spolupáchateľstvo všetkých účastníkov spolčenia, alebo páchatateľstvo, resp. spolupáchateľstvo u jedných a organizátorstvo, návod alebo pomoc u iných. Do týchto foriem trestnej súčinnosti môže spolčenie napokon aj prerásť v ďalších vývojových fázach trestnej činnosti. Ak dôjde k pokusu, resp. i k dokonaniu trestného činu, potom u členov spolčenia vzniklého v štádiu prípravy bude ich konkrétne konanie posúdené buď ako spolupáchateľstvo podľa § 9 ods.2, alebo ako páchatateľstvo podľa § 9 ods.1 u toho (u tých), ktorý trestný čin napokon spáchal a ako organizátorstvo, návod alebo pomoc podľa § 10 ods.1 písm. a/ alebo b/ alebo c/ u tých, ktorí mali na jeho spáchaní účasť, aj keď sa napokon v štádiu pokusu alebo dokonaného trestného činu sami nepodieľali na naplňaní znakov skutkovej podstaty páchaného trestného činu,

pokiaľ sa iní členovia (aspoň jeden z nich), voči ktorým účasť (organizátorstvo, návod, pomoc) smerovala, o spáchanie trestného činu aspoň pokúsili (pokúsil), teda naplnil jeho znaky aspoň čiastočne.

Všetky tieto (ale i iné) podoby trestnej súčinnosti v jednotlivých vývojových štádiách trestných činov podľa § 2 ods.2 zákona sú možné aj u organizovanej skupiny podľa § 3, ktorá je tiež len určitou formou spolčenia.

Podľa teórie a judikatúry sa organizovanou skupinou na účely Trestného zákona inak rozumie štruktúra zložená z viacerých osôb (najmenej troch), ktorá je zameraná na páchanie úmyselnej trestnej činnosti, a to sústavne, pričom môže, ale nemusí mať trvalý charakter. Vyznačuje sa existenciou vnútorných pravidiel platných pre jej členov, plánovitosťou a koordinovanosťou ich zločineckej aktivity, deľbou úloh medzi členov skupiny pri jej uskutočňovaní, čo ju značne uľahčuje, čím stúpa spoločenská nebezpečnosť takto páchanej trestnej činnosti. Spáchanie trestného činu v organizovanej skupine preto Trestný zákon vo svojej osobitnej časti u mnohých trestných činov považuje (za podmienok uvedených v § 88) za okolnosť podmieňujúcu použitie vyššej trestnej sadzby. U iných trestných činov môže byť táto skutočnosť všeobecnou priťažujúcou okolnosťou - § 34 písm. g/.

Spoločenská nebezpečnosť aktivity niektorých organizovaných zločineckých skupín sa podstatne zvyšuje vzhľadom na charakter a objem nimi páchanej kriminality, jej početnosť i kvalitu, zameranie, výšku príjmov zo zločinu, spôsob ich ďalšieho investovania, technické možnosti zločineckého zoskupenia, väčšie možnosti jeho teritoriálneho pôsobenia, povahu vnútorných pravidiel a štruktúru jeho členov, ich väzby na legálne sociálne a ekonomické štruktúry a iné črty tohto druhu organizovanej zločineckej skupiny (organizovaný zločin). Nielen sa tým zvyšujú možnosti úspešného páchania trestnej činnosti, ale zjavne sa tým umožňuje zdokonaľovať i formy a metódy páchania organizovaného zločinu, dochádza k rozšíreniu jeho zločineckej aktivity, silnie ekonomicky, preniká do legálnych sociálnych a ekonomických štruktúr a stáva sa spôsobilým uplatňovať na ne svoj vplyv, v úsilí využí-

vať ich na dosahovanie vlastných cieľov. Stavebným základom organizovaného zločinu je tiež organizovaná skupina. Proti takému organizovanému sú namierené aj právne prostriedky, ktoré má na mysli ustanovenie § 2 ods.2 zákona.

Pojem "organizovaná skupina" je ale v § 3 interpretovaný podstatne voľnejšie, než ho doposiaľ vykladala doterajšia judikatúra najvyšších súdov (i teória trestného práva), ale na druhej strane je tento pojem použiteľný výlučne len pri aplikácii ustanovenia § 2 (menovite § 2 ods.2), teda len pre účely uplatnenia pôsobnosti tohoto zákona (v konečnom dôsledku osobitných inštitútov v § 8 ods.3, § 79b ods.1, § 86 ods.2, § 88 ods.1, § 88b ods.1,11 a § 101 ods.7 Trestného poriadku). Na účely Trestného zákona sa bude aj naďalej pojem "organizovaná skupina" vykladať doterajším spôsobom.

Pokiaľ ide o pôsobenie zákona proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti, zákon sa uplatní (všetky jeho ustanovenia, i ustanovenia § 6, § 9 a § 14) len v prípadoch, ak pôjde o legalizáciu príjmov z trestných činov uvedených v odseku 2 a u iných trestných činov len ak pôjde o príjem značného rozsahu, alebo ak predmetom legalizácie bude vec značnej hodnoty, ktorá je určená alebo bola použitá na spáchanie trestného činu.

Pri výklade týchto pojmov treba vychádzať z § 4 ods.3, kde sa hovorí, že príjmom značného rozsahu sa rozumie príjem, ktorého výška dosahuje najmenej stonásobok najnižšej mesačnej mzdy ustanovenej všeobecne záväzným právnym predpisom na účely Trestného zákona a vecou značnej hodnoty vec, ktorej hodnota dosahuje najmenej stonásobok najnižšej mesačnej mzdy ustanovenej všeobecne záväzným právnym predpisom na účely Trestného zákona.

I keď sa uvedené ustanovenie zmieňuje o "všeobecne záväznom predpise na účely Trestného zákona", myslí sa tým len, že sa i tu bude vychádzať z rovnakého základu, ako v § 89 ods.14 Trestného zákona. Rešpektuje sa pritom, že vládne nariadenie č.464/1991 Zb. už bolo novelou Trestného zákona zrušené a že pri vyčíslňovaní výšky škody (prospechu a hodnoty veci i rozsahu činu) sa aj na účely podľa § 2 ods.1 a § 4 ods.3 zákona bude vychádzať z najnižšej mesačnej mzdy (2.450,- Sk) ustanovenej nariadením vlády SR

č.248/1993 Z.z., ktoré inak ustanovuje najnižšiu mesačnú mzdu na účely pracovnoprávných vzťahov.

Prokurátor bude môcť dať súhlas podľa § 2 ods.2 písm. b/ zákona v ktorejkoľvek fáze trestného konania, v prípravnom konaní, i mimo prípravného konania (pred jeho začatím, či sa už neskôr začne vznesením obvinenia, t.j. začatím trestného stíhania, alebo sa začne vykonaním neodkladných alebo neopakovateľných úkonov), ale nevylučuje sa ani v konaní na súde, pokiaľ z Trestného poriadku nevyplýva niečo iné.

Súhlas bude mať formu písomného opatrenia (ak bol daný pre neodkladnosť veci ústne, treba ho ihneď, ako to bude možné, potvrdiť písomne), spravidla na podnet vyšetrovateľa alebo policajného orgánu, ale aj z vlastného podnetu prokurátora, napr. ako pokyn na uplatnenie § 2 ods.2 písm. b/, pričom i súhlas prokurátora je, pochopiteľne, v tomto jeho pokyne vyjadrený.

Súhlas prokurátora predstavuje veľmi dôležitý úkon trestného konania, preto je potrebné, aby prokurátori pri jeho vydávaní striktne rešpektovali zákon, dôsledne skúmali všetky zákonné podmienky na jeho vydanie podľa zákona a vydávali ho len na podklade dobrej znalosti veci (spravidla na podklade spisu).

Podľa článku 3 písmeno h/ príkazu generálneho prokurátora SR por. č.5/1993 z 10.5.1993, v znení príkazu por. č. 10/1993 z 29.11.1993, nariaďujem správovú povinnosť o každom prípade vydania súhlasu prokurátora podľa § 2 ods.2 písm. b/ zákona NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov.

2/ Prokurátori budú povinní prijímať oznámenia štátnych orgánov, obcí a iných právnických osôb, ako aj fyzických osôb, ktoré vykonávajú podnikateľskú činnosť podľa osobitných predpisov (§ 2 ods.2 Obchodného zákonníka), obsahujúce skutočnosti nasvedčujúce tomu, že ide o legalizáciu príjmov z trestnej činnosti, ktoré boli podané podľa § 6 ods.1 zákona (viď. aj § 8 ods.1 Tr. por.).

Ak také oznámenia budú signalizovať skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin (do úvahy bude prichádzať najmä

trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 252 Trestného zákona), prokurátori ich budú prijímať a vybavovať spôsobom podľa § 158 ods.1 Trestného poriadku ako oznámenia o trestnom čine (viď. časť II tohto pokynu). Vtedy sú povinní oznamovateľa upovedomiť do jedného mesiaca od jeho oznámenia aj o urobených opatreniach, pokiaľ o to oznamovateľ požiadal.

Vždy však budú povinní najneskôr do jedného mesiaca potvrdiť oznamovateľovi príjem jeho oznámenia.

Tieto povinnosti sa nevzťahujú na hlásenia bánk o podozrivých bankových operáciách (všeobecne záväzný právny predpis, ktorý bude ohlasovaciu povinnosť bánk konkretizovať, ešte nebol vydaný), ktoré budú banky podľa § 7 zákona podávať policajným orgánom. Tie budú mať charakter vlastných podnetov Policajného zboru v zmysle § 2 ods.1 písm. c/, d/ zákona č.171/1993 Z.z. a podľa § 158 ods.2 Trestného poriadku a ich preverenie podľa § 158 bude prichádzať do úvahy, len ak policajný orgán po preskúmaní hlásenia banky zistí skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin.

3/ Ustanovenie § 9 ods.1 zákona ukladá právnickým osobám, ale aj fyzickým osobám, ak vykonávajú podnikateľskú činnosť podľa osobitných predpisov, povinnosť inému odmietnuť poskytnutie požadovaného úkonu, i keď úkon ináč patrí do ich pôsobnosti alebo predmetu ich činnosti, ak by jeho vykonanie **nepochybne** viedlo k legalizácii príjmu z trestnej činnosti.

Odmietnutie úkony by však mohlo byť niekedy netaktické. Mohlo by sa ním zmariť alebo veľmi sťažiť zistenie celého rozsahu legalizácie, prípadne odhalenie osôb, ktoré majú na nej účasť, alebo zistenie alebo zaistenie dôkazov, vecí dôležitých pre trestné konanie alebo účtov v bankách pre účely trestného konania. Za týchto okolností potom právnická osoba alebo fyzická osoba - podnikateľ vykonanie úkonu neodmietne, a to i keď podľa jeho poznatkov vykonanie úkonu nepochybne bude viesť k legalizácii príjmov z trestnej činnosti (ods.2).

Bolo by vhodné, aby o tak dôležitej otázke, akou je odmietnutie (odsek 1) alebo neodmietnutie (odsek 2) úkonu, rozhodol so znalosťou okolností prípadu orgán činný v trestnom konaní. Na

druhej strane ale ten, kto bol o vykonanie úkonu požiadaný, bude často prvou osobou, ktorá sa o účele úkonu dozvie. Časový faktor, ktorý nahráva páchatelovi, nedovoľuje v takýchto prípadoch iné riešenie, než aby o odmietnutí alebo neodmietnutí úkonu rozhodla táto osoba sama.

Iná situácia nastane, ak orgán činný v trestnom konaní (policajný orgán, vyšetrovateľ, prokurátor, predseda senátu) bude mať o zamýšľanom alebo pripravovanom úkone poznatky ešte skôr ako právnická osoba alebo fyzická osoba - podnikateľ. Pre prípad vzniku možných kolízií medzi nimi sa v odseku 3 ustanovuje, že pokyn predsedu senátu a v prípravnom konaní pokyn prokurátora má prednosť. Teda predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor budú môcť dať právnickej osobe alebo fyzickej osobe - podnikateľovi záväzný pokyn, aby odmietli úkon, aj keď sa podľa ich názoru nedá povedať, že by jeho vykonanie nepochybne viedlo k legalizácii príjmu z trestnej činnosti, alebo aby neodmietli úkon, aj keď by sa podľa ich mienky javilo, že jeho vykonanie môže viesť k zmareniu alebo sťaženiu zistenia celého rozsahu legalizácie, či odhalenia osôb, ktoré majú na nej účasť, alebo zistenia a zaistenia dôkazov, vecí dôležitých pre trestné konanie alebo účtov v bankách pre účely trestného konania.

Príkaz prokurátora bude mať formu opatrenia, musí byť písomný a odôvodnený (ods.5). Prokurátor (a len prokurátor, aj keď podnet vyšetrovateľa alebo policajného orgánu sa nevylučuje) bude môcť, ak vec nestrpí odklad (neodkladný úkon), podľa odseku 4 dať takýto príkaz aj mimo prípravného konania (teda pred vznesením obvinenia, resp. pred vykonaním iného neodkladného alebo neopakovateľného úkonu - viď. § 12 ods.11, § 160 ods.1 Trestného poriadku). Takto vydaný príkaz ale musí byť tiež (podobne ako príkaz prokurátora na zaistenie účtu mimo prípravného konania podľa § 79b ods.2 Tr. por. - predpokladá sa, že oba príkazy sa budú spravidla navzájom dopĺňať) najneskôr do troch dní od jeho vydania potvrdený sudcom, inak stráca platnosť.

Prokurátori budú musieť byť pri voľbe svojho postupu maximálne obozretní a príkaz vydajú len na podklade dôkladnej znalosti veci a zvážení všetkých možných budúcich dopadov svojho roz-

hodnutia.

Nemožno opomínať, že i tu bude prokurátor môcť dať v právnom konaní alebo mimo prípravného konania takýto príkaz, len ak budú splnené podmienky na uplatnenie zákona podľa § 2 ods.1

4/ Celkom novým ustanovením je aj ustanovenie § 14 o práve na podiel z odňatého majetku.

Nárok podľa § 14 ods.1 bude patriť tomu, kto zistil legalizáciu príjmov z trestnej činnosti a oznámil ju prokurátorovi alebo policajným orgánom. Ten má voči štátu nárok na vyplatenie podielu z odňatého majetku, ktorý štát nadobudol titulom právoplatne uloženého trestu prepadnutia majetku, trestu prepadnutia veci alebo ochranného opatrenia zhabania veci. Podľa odseku 2 nárok vznikne až dňom, keď sa vlastníkom odňatého majetku stane štát (viď. §§ 52 ods.3, 55 ods.3, 73 ods.2). Čiže nárok vznikne až momentom právoplatnosti odsudzujúceho rozsudku. Inak nebude možné uvažovať o nároku a jeho realizácii. Tak isto, ak bol, hoci právoplatne, uložený iný trest majetkovej povahy, napr. trest peňažný.

Nie je podmienkou, aby predmetom rozsudku, ktorý zakladá takéto právo, bol priamo trestný čin legalizácie príjmov z trestnej činnosti podľa § 252, môže ísť aj o čin inak právne posúdený, ale len ak bude spočívať v konaní, ktoré sa bude dať podriaďiť pod pojem "legalizácia príjmu z trestnej činnosti" podľa § 4 ods.1 zákona a ak bol taký trest (ochranné opatrenie) uložený za konanie, ktoré bolo oznámené (musí ísť o jednotu skutku), i keď skutkové zistenia súdu sa v detailoch, (napr. v rozsahu činu, výške prospech, čase, mieste a spôsobe konania a podob.) môžu od oznámenia líšiť.

Nárok podľa § 14 ods.1 vznikne, len ak sa bude týkať prepadnutého (zhabaného) majetku, ktorý súvisí s trestným činom, príjmom z trestného činu alebo s vecou (určenou alebo použitou na spáchanie trestného činu), na ktoré tento zákon podľa § 2 ods.1 dopadá (teda trestné činy podľa § 2 ods.2 písm. a/ alebo b/, alebo príjem značného rozsahu alebo vec značnej hodnoty). Ak tomu tak nebude, nárok podľa § 14 ods.1 nevznikne, aj keby došlo k zisteniu a oznámeniu legalizácie príjmu z trestnej činnosti

a následne k nadobudnutiu majetku štátom na podklade právoplatne uloženého trestu prepadnutia majetku, prepadnutia veci alebo ochranného opatrenia zhabania veci.

Na vznik nároku je potrebné nielen zistenie, ale aj oznámenie legalizácie. Ten, kto legalizáciu zistil, ale ju kompetentným orgánom neoznámil, nárok na podiel z odňatého majetku nemá. Naopak, ten, kto legalizáciu oznámil, nárok na podiel z odňatého majetku má, a to bez ohľadu na to, akou formou uvedený poznatok získal. Ak sú osoby, ktoré legalizáciu zistili a oznámili, rôzne, nie je vylúčené, aby mali obe nárok na podiel z odňatého majetku, a to rovnakým dielom, aj keď nekonali vo vzájomnej súčinnosti, ale len ak podali oznámenie súčasne. Za oprávnenú osobu, ktorá zistila a oznámila legalizáciu príjmov z trestnej činnosti, nemožno považovať toho, kto ju oznámil až potom, ako sa o nej prokurátor alebo policajný orgán či vyšetrovateľ dozvedel z iného zdroja (napríklad z oznámenia inej osoby, z vlastných poznatkov a podob.). V každom prípade tu je daný nárok, len ak podanie oznámenia vyústilo do trestného stíhania a neskôr do právoplatného odsudzujúceho rozsudku, ktorým bol uložený trest prepadnutia majetku alebo trest prepadnutia veci alebo ochranné opatrenie zhabania veci (teda nie peňažný trest). Otázku, či sú splnené zákonné podmienky na uloženie takéhoto trestu (ochranného opatrenia), a či súd takýto trest (ochranné opatrenie) uloží, alebo neuloží, už aj s prihliadnutím na uplatnený nárok poškodeného na náhradu škody, je výlučnou vecou súdu (§ 23 ods.1, § 31, § 51, § 55, § 73 a i.).

Ak je oprávnených osôb podľa odseku 1 viac a nejde o prípad uvedený v odseku 5, druhá veta, podiel na odňatom majetku, určený podľa prvej vety odseku 5, sa medzi všetky oprávnené osoby rozdelí rovnakým dielom (viď. ods.6).

Podľa šiesteho odseku nárok na podiel z odňatého majetku neprislúcha orgánom, ktoré sú podľa osobitného zákona povinné odhaľovať a stíhať trestné činy (orgány činné v trestnom konaní v zmysle § 12 ods.1,2 Trestného poriadku) a orgány a právnické osoby, ktoré majú zákonom ustanovenú povinnosť vykonávať kontrolnú činnosť (predovšetkým subjekty štátnej kontroly - viď. § 1 zá-

kona č.418/1991). Toto obmedzenie nemožno zamieňať s povinnosťou oznámiť podozrenie z legalizácie príjmov z trestnej činnosti podľa § 6 ods.1 zákona (resp. § 8 ods.1 Trestného poriadku). Ak pôjde, napríklad, o právnickú osobu, ktorá oznamovaciu povinnosť podľa § 6 ods.1 má, ale nie je osobou, ktorá je podľa zákona povinná vykonávať kontrolnú činnosť, jej nárok podľa § 14 ods.1 vylúčený v dôsledku obmedzenia uvedeného v odseku 7 vykonávať kontrolnú činnosť nie je.

Existencia nároku sa neviaže na preklúziu alebo na premlčanie, len na podmienky, ktoré sú vyššie uvedené. Zákon sa ale týka len nárokov vzniklých po nadobudnutí jeho účinnosti, po 1. októbri 1994 (teda viažucich sa na oznámenia podané po tomto dni).

Ako plyní z kontextu § 14 ods.1, ide o právo na podiel z odňatého majetku, nie povinnosť, preto oprávnená osoba bude môcť uvedený podiel odmietnuť.

Výška podielu oprávnenej osoby na odňatom majetku je 20% z realizačnej hodnoty odňatého majetku. Pritom sa nerobí rozdiel, či ide o fyzickú alebo právnickú osobu. Iné je, keď oznámenie síce podala právnická osoba, ale na podklade zistenia svojho pracovníka. Potom z uvedenej sumy pripadá 5% pracovníkovi právnickej osoby, ktorý zistil legalizáciu príjmov z trestnej činnosti (ods.5).

Z hľadiska motivácie je správne, aby určitá časť z podielu na skonfiškovanom majetku, ak oprávnenou osobou je právnická osoba, pripadla i jej pracovníkovi (pracovníkom - ak ich je viac, 5%-tný podiel sa medzi nich rozdelí rovnakým dielom), pokiaľ sa podieľal v rámci plnenia svojich pracovných úloh na zistení legalizácie, ak to nebolo plnenie úloh v rámci orgánov a právnických osôb uvedených v odseku 7, u ktorých sa nárok podľa § 14 ods.1 vylučuje.

Právnickou osobou môže byť aj štátna organizácia, pokiaľ ju nevyklučuje odsek 7.

Podiel z odňatého majetku bude možné poskytnúť len v peniazoch.

Výška nároku na časť odňatého majetku je stanovená dvoma spôsobmi. Podľa odseku 5 jednak percentuálnym vyjadrením podielu

z realizačnej hodnoty majetku (pokiaľ by šlo o veci, ktoré možno speňažiť napríklad predajom - viď. § 11 zákona č.278/1993 Zb. o správe majetku štátu), jednak podľa odseku 8 paušálnou sumou, ak by sa jednalo o majetok (resp. vec), ktorý nemožno zrealizovať, speňažiť (napríklad drogy, jedy a podob.).

V prvom prípade treba poznamenať, že percentuálny podiel na odňatom majetku nemožno stanoviť z hodnoty majetku (veci) vyjadrenej na účely trestného konania (a premietnutej, napríklad, i do rozsudku súdu v podobe súdom na účely rozhodnutia o vine a kceptovanej výšky škody, výšky prospechu, hodnoty veci alebo rozsahu činu), pretože v trhových podmienkach fungovania našej ekonomiky sa môže stať, že realizačná (predajná) cena prepadnutej hnuteľnej či nehnuteľnej veci môže byť iná, spravidla nižšia (nevylučuje sa však ani vyššia), a štát nemôže poskytnúť v rámci tohto inštitútu oprávnenej osobe to, čo sám reálne nezískal.

Ak nepôjde o majetok, ktorý sa realizuje, bude mať oprávnená osoba podľa odseku 8 nárok na paušálnu odmenu vo výške od 20.000,- Sk do 1.000.000,- Sk. O výške paušálnej odmeny rozhodne prokurátor podľa rozsahu zistenej legalizácie príjmov z trestnej činnosti a stupňa spoločenskej nebezpečnosti odhaleného trestného činu. Na vznik nároku na paušálnu odmenu a rozhodnutie o nároku na paušálnu odmenu sa primerane vzťahujú ustanovenia odsekov 1 až 3.

Pri určovaní výšky paušálnej odmeny treba postupovať veľmi uvážene. Jej zákonné rozpätie je veľké, ale väčšie čiastky ako 1 polovica rozpätia by mali byť priznané len celkom výnimočne, ak sa v dôsledku oznámenia uľahčilo odhalenie a postihnutie mimoriadne rozsiahlej, vysoko organizovanej trestnej činnosti (napr. veľkú skupinu pašerákov drog, pôsobiacu medzinárodne, s veľmi rozsiahlym objemom a príjmom z trestnej činnosti a podob.). Prokurátori budú musieť pri tomto rozhodovaní vždy starostlivo zvažovať celospoločenský prínos oznámenia trestnej činnosti, okolnosti jeho podania (napr. ak sa oznamovateľ podaním oznámenia dostal alebo mohol dostať do nebezpečenstva alebo mohla vzniknúť alebo i vznikla jemu alebo blízkym osobám škoda či iná ujma), objem resp. rozsah odhaleného trestného činu, jeho celkovú spoloč-

čenskú nebezpečnosť, čas jeho odhalenia a spoločenské hodnoty, ktoré boji jeho odhalením zachránené.

Podiel z odňatého majetku alebo paušálna odmena sa vyplatia z bežného účtu osobitných prostriedkov štátneho rozpočtu (odsek 9).

Vyplatenie podielu (paušálnej odmeny) sa uskutoční z finančných prostriedkov získaných realizáciou odňatého majetku, ktoré budú uložené na bežnom účte osobitných prostriedkov štátneho rozpočtu (spravovaného Generálnou prokuratúrou SR a kontrolovaného Ministerstvom financií SR). Na tento účel budú mať príslušné orgány štátnej správy (obvodné úrady - viď. § 5 zákona č.278/1993 Z.z.), alebo iné štátne orgány, ktoré uskutočnia predaj majetku štátu (nadobudnutého titulom trestu prepadnutia majetku, prepadnutia vecí alebo ochranného opatrenia zhabania vecí), povinnosť výťažok z realizácie, po odpočítaní nákladov na jej vykonanie, poukázať na uvedený účet (viď. odsek 4). Na nabehnutie tohto režimu Ministerstvo financií SR plánuje vyčleniť na tento účet 1 mil. Sk, s tým, že ďalšie dopĺňovanie prostriedkov na tomto účte sa predpokladá najmä titulom realizácie trestov prepadnutia majetku, prepadnutia vecí a ochranného opatrenia zhabania vecí v trestnom konaní.

Podľa § 14 ods.3 o nároku podľa odseku 1 rozhodne na podklade osobitného predpisu prokurátor uznesením do troch mesiacov od realizácie majetku; ak nejde o majetok, ktorý sa realizuje, rozhodne do troch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia súdu. Proti jeho uzneseniu je prípustná sťažnosť, ktorá má odkladný účinok.

Podmienkou rozhodnutia o nároku nie je jeho uplatnenie. O jeho priznaní je oprávnený rozhodnúť výlučne len prokurátor, a to z úradnej povinnosti. Takéto riešenie si vyžaduje potreba zabezpečiť nevyhnutnú anonymitu oznamovateľa a jeho ochranu. Prokurátor o tomto nároku bude rozhodovať i vtedy, ak bolo oznámenie podané policajnému orgánu alebo vyšetrovateľovi, a to v lehotách podľa odseku 3.

Po právoplatnosti rozsudku v trestnej veci, ktorej predmetom bol prípad legalizácie príjmu z trestnej činnosti, ak bol v trestnom konaní uložený trest prepadnutia majetku, prepadnutia

veci alebo ochranné opatrenie zhabania veci, prokurátor vždy vec preskúma na podklade spisu a zistí, či vznikol niektorej osobe nárok podľa odseku 1 (na čí podnet sa vykonalo trestné konanie, či bolo podané oznámenie, kto a kedy ho podal, či nárok oznamovateľa na podiel z odňatého majetku nie je zákonom vylúčený - viď. najmä odsek 8 14 ods.7 a 8 2 ods.1), k čomu využije údaje zo spisu a vyžiada potrebné vysvetlenia a doklady od vyšetrovateľa, policajného orgánu, prípadne aj od oznamovateľa, a zistí a v dozorovom spise doloží i ďalšie skutočnosti potrebné pre svoje rozhodnutie. O spôsobe a výsledku tohto zisťovania a o svojich právnych záveroch k otázke existencie práva na podiel z odňatého majetku podľa 8 14 zákona vyhotoví úradný záznam, ktorý založí do dozorového spisu.

Ak zistí osobu osoba, ktorá má právo na podiel z odňatého majetku a ak pôjde o majetok (vec), ktorý je možné realizovať, bude prokurátor povinný zistiť a zadokumentovať i skutočnosti týkajúce sa realizácie majetku (kto uskutočnil realizáciu, realizačná cena, výška nákladov na realizáciu, ktoré odpočíta, ďalej či už orgán, ktorý uskutočnil realizáciu, poukázal výťažok z realizácie, po odpočítaní nákladov, na bežný účet osobitných prostriedkov štátneho rozpočtu v zmysle odseku 4). Ak sa majetok ne-realizoval, prokurátor túto skutočnosť zadokumentuje a zistí a doloží, ako sa naložilo s majetkom, ktorý nebol realizovaný, ako aj ďalšie okolnosti potrebné pre jeho rozhodnutie podľa odseku 8.

Pokiaľ ide o samotné rozhodnutie, na jeho vydanie nie je potrebné stanovovať osobitné pravidlá, prokurátor rozhodne na podklade Trestného poriadku. To sa týka tak formy rozhodnutia (rozhodne uznesením, proti ktorému je prípustná sťažnosť s odkladným účinkom), jeho náležitostí, vyhotovovania, oznamovania, právoplatnosti a vykonateľnosti, ako aj opravného prostriedku proti nemu (sťažnosť - viď. 8 120 ods.2, 8 134 - 8 138, 8 141 - 150 Tr. por.).

Prokurátori budú uznesením podľa 8 14 ods.3,8 rozhodovať len o priznaní nároku na podiel z odňatého majetku. Na domnelé nároky (o nepriznaní práva na podiel z odňatého majetku, ak nebudú spl-

nené zákonné podmienky) budú reagovať len opatrením a o svojom stanovisku písomne upovedomia osobu, ktorá sa označuje za oprávnenú, len ak sa bude rozhodnutia o tejto otázke domáhať.

Podľa čl.14 písm. e/ príkazu generálneho prokurátora SR por. č.5/1993 z 10.5.1993, v znení príkazu por. č.10/1993 z 29.11.1993, si Generálna prokuratúra SR vyhradzuje predchádzajúce schválenie každého rozhodnutia krajských, okresných a im na roveň postavených prokurátorov v Slovenskej republike o práve na podiel z odňatého majetku podľa § 14 ods.3,8 zákona NR SR o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti, a o zmenách niektorých ďalších zákonov, pokiaľ o ňom budú rozhodovať uznesením (t.j. o priznaní nároku). Žiadosti treba predkladať spôsobom podľa čl.17 a nasl. citovaného príkazu. Náčrt uznesenia, trestný spis z predchádzajúceho trestného konania, na ktoré šetrenie prokurátora nadväzuje, ako aj celý spisový materiál z vykonaného šetrenia musí byť k žiadosti pripojený.

Ďalej ukladám, aby prokurátori:

a/ zabezpečili zachovanie anonymity oprávnenej osoby pred nepovolnými osobami

b/ opis svojho uznesenia po schválení Generálnou prokuratúrou SR doručili len oprávnenej osobe (do vlastných rúk - § 63 ods.1 písm. b/, c/ Tr. por.) a orgánu vykonávajúcemu správu majetku štátu podľa § 3 a nasl., najmä § 5 zákona NR SR č.278/1993 Z.z., ktorým prislúcha proti uzneseniu právo sťažnosti, nie však odsúdenému, ktorému právo sťažnosti neprislúcha (§ 137 ods.1,4 Tr. por.)

c/ kópiu uznesenia nezakladali do trestného spisu (len do dozorového spisu) a

d/ uznesenie po nadobudnutí právoplatnosti a vykonateľnosti, potvrdené doložkou právoplatnosti a vykonateľnosti, predložili na vykonanie Generálnej prokuratúry SR (najmenej v troch vyhotoveniach).

Ak oprávnená osoba podiel na odňatom majetku odmietne, nárok sa jej spôsobom podľa § 14 ods.3,8 zákona neprizná a prokurátor túto skutočnosť vo forme úradného záznamu poznamená v dozorovom

spise. Ak ho odmietne až po vydaní uznesenia, pred nadobudnutím jeho právoplatnosti, podanie sa v zmysle § 59 ods.1 Tr. por. posúdi ako sťažnosť proti uzneseniu. Ak ho odmietne po právoplatnosti uznesenia, podiel sa jej nevyplatí. Odmietnutie musí byť zadokumentované písomne. Preto ak nie je obsiahnuté v podaní oprávnenej osoby, o pravosti ktorého nie sú pochybnosti, prokurátor spíše o odmietnutí s oprávnenou osobou zápisnicu spôsobom podľa § 55 a nasl. Trestného poriadku, ktorú založí do dozorového spisu.

- .. -

Ukladám Vám, aby ste vo svojej pôsobnosti vykonali všetky potrebné opatrenia smerujúce k tomu, aby si prokurátori nové právne normy čo najskôr osvojili a správne ich vykladali a aplikovali vo svojej činnosti.

I. námestník generálneho prokurátora SR:
JUDr.Pavel Štefanko

